

O'Leary, Peter
Eisirt

PB
1399
054E34
1900z

From the Library

of

PÁDRAIG Ó BROIN

e 1 S 1 R T

AN CATAIR PEADAR O LAOÍSAIRE

ASUS O nuallán teoranta
ca cliaic deal feinste CORCAIS

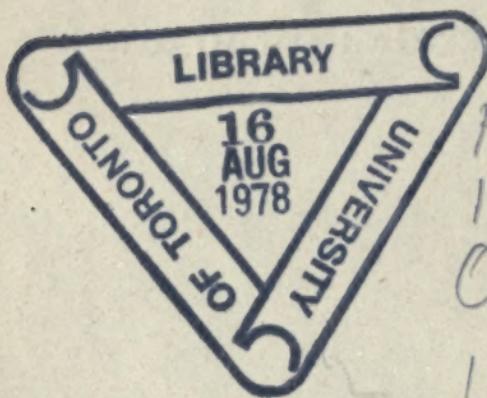
EISINT

eisint

an tatair peadar o' laoighaire

BRÚN AGUS O NUALLÁIN TEORANTA
baile átha cláir déal fionnste CORCAIS

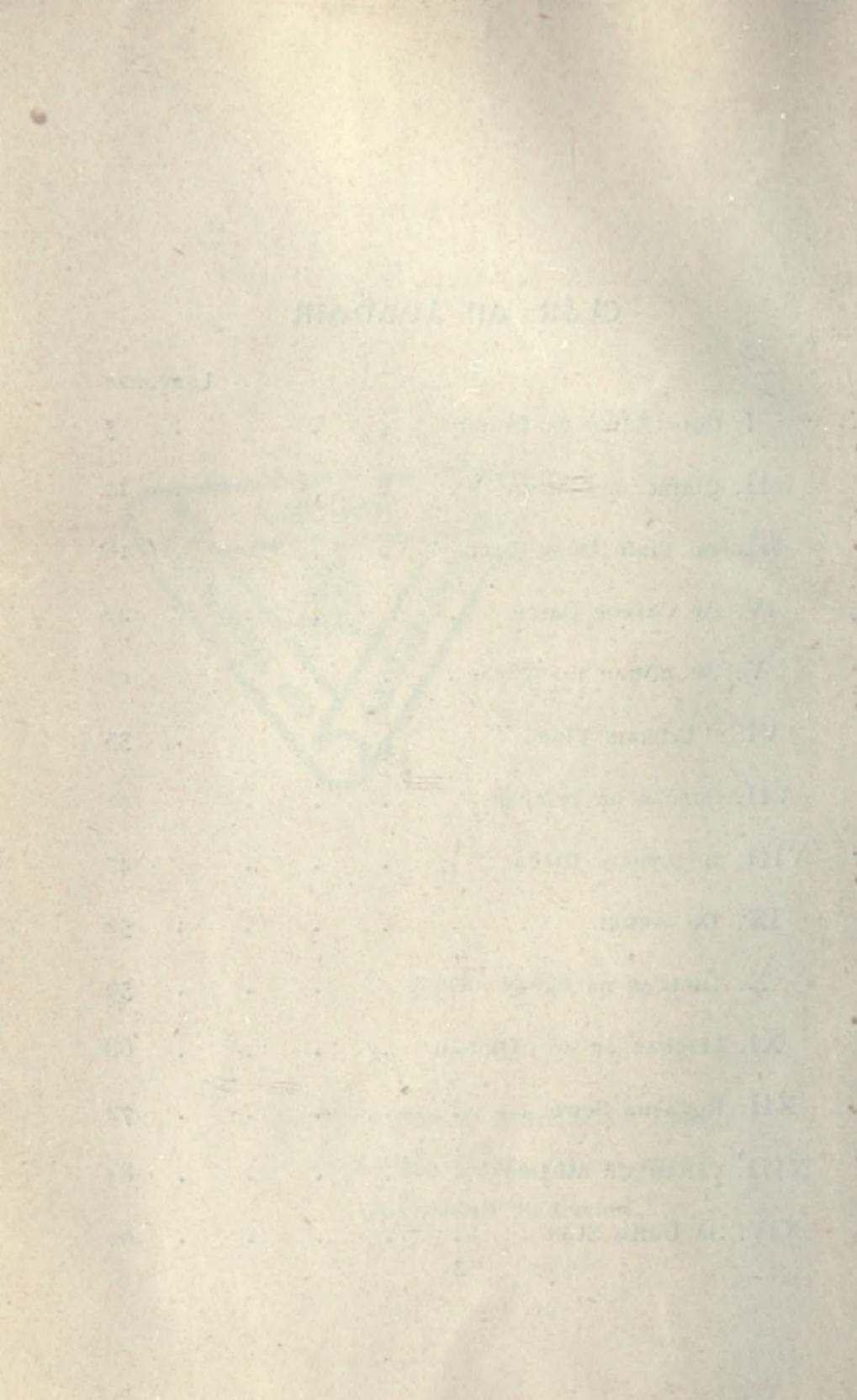

PB
1399
054 E₃₄
1900Z

Bruin agus o nualláin Teor.,
Baile Átha Cliath, a dhéan agus
a cloíonnail in Éirinn.

CLÁR AN LEABAIR

	Leabharac
I. Cúis Sáine ag Eisirte	5
II. Eisirte in Éamain	11
III. An Fírin Deag Sasta	18
IV. An Cairde Caite	22
V. An t-Óibach mo Pháac	27
VI. "Labrais Fior!"	35
VII. Corcán na Leitcean	41
VIII. In Éamain Mhaca	47
IX. Tá Ordri	52
X. Dioltas na Bpear mBeag	59
XI. Leigeas ar an nUisíobáil	68
XII. Rois na Seor	72
XIII. Páinte tá nUillimhó	84
XIV. Sa Dhaile Slán	90

CAIBIDIL A I

CÚIS SÁIRE AS EISIRT

Tamall mór roimh aimsir Cúchulainn agus
Ínléib agus Conchubair ri Uladh, bì ri eile ar
Ultair agus Feargas mac Léide ab ainm dò.

Dein an Feargas san pleat mór in Éamain
Maca agus bì maite agus mór-uaisle Uladh
cruinnite aige ag caitream na flerde.

Le linn na flerde sin a bheil in Éamain Maca
bì pleat eile ag ri eile san áit ar a dtugtar
cuata lucre agus Lupracán. Daoine an-beaga
ab ea cuata lucre agus Lupracán. Ní raibh na
fir ba mó orču puinn tár leat-trois ar airde.
Luibhán mac Ábhdáin ab ainm don rí a bì orču.
Bì luibhán leat-orlaic go mait níos airde ná
son fear dà Shlua, agus bì sé cumta córach
dá réir sin. Fear an-ðatúil, an-rioga ab ea é.
Biodar go léir an-ðatúil, an-ðea-cumta, ac
ní raibh aon dreit ag éinne acu ar an rí. Gruaig
cas duib is ea bì ar an rí, agus gruaig brea
fionn a bì ar an uile fear eile dà raibh sa
cior sin.

Mor ba éubhe agus mor ba cóir do rí, bì
cat-mili tréana ag luibhán os cionn a shlóite
móra lionmara. Bì seacht gcaata móra o'fir
tréana calma ag luibhán. Agus bì a Lán
d'uaisle cróga, mileata, catbuacha ina
dtaoisigh airm sa mórr-shlua lionmhar san
luibhán. Bì aon fear amháin ann, tréan-fear
an rí, agus níorb féidir aon fear o'fáil ar

tuata lucre agus lúpracán a bí in aon shaor do bhéit com láidir leis. Deneadó sé gníom nár bhféidir d'aon fear eile a déanam. Leagadó sé feoċadán le haon buille amán dá clárdeam! Leatadó a súile ar na fir eile nuair a cíodis an gníom san. Slómar mac Slais mic Slomraide ab ainm don fear san. Uaireanta, nuair a bhoi għleacaioċt ar siul acu, tagħad na fir eile ma timpeall as iarrat id ħażżeek, ac ni leagħta ē go vtixi go mbio an dárreag ba tħreise acu ċuige.

Lion na huaisle go léir, agus na rite périnne, agus na taoisigs airm, agus na maite mόra, isteāc sa rī-teāc i bproċair an Ardrī luuđdān. Suiġ an t-Ardrī ina ċataoir rioga. Suiġ an riogħan, bēbō, ar deis an Ardrī. Cuireadó Eisirt, b' ē sin artd-ollam luuđdān, ar a lām clé. Cuireadó Deag mac Viġi, b' ē sin tħaniste an Ardrī, ar aġar id an Ardrī amac, ar an tħadha tall den rī-teāc. Agus cuireadó an tréan-fear, Slómar mac Slais mic Slomraide, ina suī in aice an dorais, i dtrelo, dā vtasgad námaido go vtixi an doras nár baol go vticxpað se ċairis sin isteāc. Ansan cuireadó an ċuored-acta go léir ina suī, mόr-timpeall an rī-ti, do reir onόra agus terbil agus uaisleacta. Ansan baineadó na spioġoidi as na baraiji leonna, agus tħamis an luuċ fritealaini agus rosinneadar ar an għu rideaċtain sin lionn breā blasta a bī i bprova sna baraiji agus a bī go vord agus go láidir agus go meisciūl.

Biodar go léir as ol ar fead tamaiji. Ansan tħosnajġ an deoċ pónqa san ar dul suas sa ċeann acu agus ba ġearr go raib an uile

Duine acu súgád go maic agus fonn cainte ag teacht air. Ba gearr ná raibh sa teaghlach ar fad ag aon gheoin amdin cainte agus cur tri céile.

Ansan d'éiris an t-ARDRI, lubhdán, ina seasamh, cun caint a déanamh leis an scuid-eactain. Deir an scéal ná raibh ar tuata lucra agus lupracán cainteoir ba mílse, ba gonta, ba dinne, ba ceolmaire ná é. Ói an corn breac ina láithí aige. Ói a fios ag an scuid-eactain go raibh rud éigin fónta le teacht nuair a conaiceadar an corn breac i láithí an ARDRI. D'éiris Deag mac Vig, tanaiste an ARDRI, tall ina coinne. D'é sin dualgas an tanaiste, ag onórú an ARDRI. Labair an t-ARDRI agus seo mar adúirt sé :

"A maite agus a mór-uaisle agus a ríte tuata lucra agus lupracán, is mó rí uasal arocamhactac a conaiceabair-se in Éirinn riám. Ba mór é a ngrádam. Ba mór é a gcaill. Ba mór é a saibreas. Ba lionmhar iad a slóite. Ba láidir agus ba calma iad a gcurai tréana cun cata agus cun crua-comraic. Ba maic iad na ríte sin, agus na hardríte sin, cun Eire a cosnáim, cun smaict a cur i bpeitíom, cun ór agus seoda uaisle a bronntaibh ar luict filiocta agus ar luict ceoil agus ar luict ealaion, agus ba maic iad a gcurai tréana ag cabhrú leo i ngac dea-gníomh agus i ngac dea-react agus i ngac obair mór, cumactac, tairbeac dá mbiodh beartaite acu. Ác fiafraim an méid seo thíb, a maite agus a mór-uaisle agus a riogra mileata. An bfacabair riám, orcu go léir, ní ab fearr ndí mise?"

"DAR DO SOILSE, a ARDRI uasail, ni
fácamar!" AR SIAD GO LÉIR D'AON GUT.

"An ÓFACABAIR RIAM," AR SEISEAN, "TRÉAN-
FEAR AB FEARR NÓ MO TRÉAN-FEAR?"

"NI FÁCAMAR!" AR SIAD.

"AN ÓFACABAIR RIAM," AR SEISEAN, "CURAÓ
NÓ CAT-MÍLE AB FEARR NÓ ÉINNE DE NA CURAI
AGUS DE NA CAT-MÍLÍ ATÁ SA TIG SEO ANOCT?"

"DAR ÁR MBRIATAR, NI FÁCAMAR!" AR SIAD.

"DAR MO BRÍATAR, AGUS CUGAIM BRÍATAR
RI LEIS," AR SEISEAN, "NÓ FUIL AN CUMHACT SAN
LE FAÍL D'FEADFAÐ DAOINE NÓ OLLMAITEAS ē
BREIT AS AN DTIG SEO ANOCT AR ÉIGIN, TRI FEABHAS
NA SCAT-MÍLÍ AGUS NA DTREAN-FEAR ATÁ AGAINN,
TRI TOMAD ÁR SCURAI CALMA AGUS ÁR RITE FÉINNE
MEAR-BORBA, MEAR-LÁIDRE, MÓR-ÉNIOMACA!"

Bí EISIRT, AN T-OLLAM, INA SUÍ IN AICE AR
ARDRI. NUAIR AIRÍG SÉ AN CAINT MAITEAC SAN
NIOR FÉAD SÉ SAN SCAIRTEAOÐ GÁIRE CUR AS.
D'AIRÍG AN CUIDEACTA GO LÉIR AN SCAIRTEAOÐ
GÁIRE SIN. STAD AN TARDRI AGUS É DÁ TACTAOÐ
LE FEIRS.

"CÁD FÉ NDÉARA DUIT AN GÁIRE SIN A DÉANAM.
A RI OLLAM?" ARSA AN RI,

"NIOR FÉADAS SAN GÁIRE DÉANAM, a ARDRI,"
ARSA EISIRT, "MAR IS EOL DOMSA AON CÚIGE
AMÁIN IN ÉIRINN AGUS TÁ FIR ANN AGUS DÁ DTAGAOÐ
FEAR ACU ANSO INA AONAR ANOCT BÉARFAÐ SÉ
LEIS, AR ÉIGIN, DAOINE AGUS OLLMAITEAS UAITSE
AGUS Ó NA' SEACT SCATA CRÓGA SO DE TUATA
LUICRA, AGUS LUPRACÁN ATÁ ID TÍMPEALL ANSO
ANOIS."

"SABTAR AN T-OLLAM LÁITREAC," ARSA LUBDÁN,
"GO NDÉANFAR DIOLTAS AIR MAR GEALL AR AN

gcaint micuiosac, easonóraí san atá déanta aige."

Rugadh Láitreach ar Eisirt agus ceanglaod é.

"Is olc an obair i seo atá déanta agat Ormsa anocht, a lúddain," orsa Eisirt, "agus is mór na hoile atá le teacht as do gniom. De barr na gabála so atá déanta agat Ormsa anocht beirteadaise pín bliain i láim in Éamair Mhaca agus ni tiocfaidh as gan roga do seot agus do maoine fágáil id diaidh ann. De barr na gabála so atá déanta agat Ormsa is ea tigheach Cobhac Cas, mac ri Mumhan, agus Eocaird mac Néid, mac ri Laigean Tiocfaidh mo cion den olc Ormsa pín, mar beirteadais mé i dtig fíeargais mic Léide, agus beato ag snámha corn, mórtímeall. agus is beag nd gomháitfear ann mé. Ác cabair cairde trí ló agus trí oice dom anois agus raibh go hÉamair Mhaca, go dtig fíeargais mic Léide, agus ansanmura dtugadh cugatasa anso comarcá so-aithne a taispeánfaraidh duit sur labras firinne nuair a dúras an caint úd, fíeadfaraidh síbhur roga cor a cabairt dom."

"Scooiligi de," orsa an rí.

Scooileadh de Láitreach.

D'éirig sé, agus d'ullmhaig sé é pín cunghuaiste. Cuir sé uime, istig lena craiceannr geal, leine de sról bred bog uasal. Cuir sé uime, lasmuig den leine sin, ionar, is é sin deist nō sórt casóige bige a luioch isteach. Go deas agus go hoiriúnac, lens cabail. Cuir sé uime, lasmuig der ionar, drac nō clóca go ráibh caitneamh CORCRA ann agus ciúin aír mórtímeall leis, agus an dae agus an

DÉANAM AIR AB PEARR AB FÉIDIR A FÁIL I DTÍR NO
BFIANN. ANSAN CUIR SÉ IDIR A CROITE AGUS
TALAM A DÁ ÓRDIG DEASA, CÓRACA, A BÍ DÉANTA
D'FÍNNEDROINNE, AGUS ORNÁIDÍ BÍR ORTU. ANSAN
TÓG SÉ INA LÁIM A FLEASC FILEATA, SÓRT SLAITE
A BÍ DÉANTA D'FÍNNEDROINNE, AGUS NUAIR A
CROTAÍ AN TSLAT SAN DÉINEAD SI FUAIM BRED
BENN CEOIL. ANSAN GLUAISS SÉ AGUS NIORB FADA
AN MOILL AIR DUL GO NEAMAIN MACA.

CAIBIDIL A II

EISIRT IN EAMAIN

Bí an plead ar siúl in Éamain. Bí maite agus mó�-uaisle illat bailite i bpoéair Fheargais mic Léirte, díreach pé mar a bí maite agus mó�-uaisle tuata lucre agus lúpracán bailite i bpoéair lúbdáin. Táinig Eisirt go doras an ri-é. Crot sé a fleasc fileata. D'airig an doirseoir an fhuaim agus táinig sé amach. Leat a déal agus a thá súil ar an nvoirseoir nuair a conaic sé an firín beag gleoite, deas, fearúil, uasal, luaimneac, súil-aibid, agus é comh beag san go raid an péar glas, bearrafa, a bí ar faice na hearfna, ag dul suas car glúna air.

Ric an doirseoir isteac.

"Ó, a daoine!" ar seisean, "an firín beag is veise agus is lú a conaic éinne Riam tá sé amuig ag an nvooras!"

Preadabhadar go léir ina suí.

"An bpuil sé comh beag le haois?" ar siad. Abac ab ea Aodh, agus bí sé an-léannta. D'é ollamh illat é, agus bí sé comh beag san go mbeiread na fir ar a mbosa leo é.

"Ach!" arsa an doirseoir, "béarfaidh Aodh ar a bois leis é!"

Síúd amach iad go léir go bpeicidis an firín a bí comh beag san go mbéarfaidh Aodh ar a bois leis é.

Biodar ina timpeall amuis agus a súile ar leataid agus iad ag féacaint air. D'féac sé suas ortu mór-timpeall. Niorb fada gur cuir sé sraot as.

"Féac," ar seisean, "a daoine móra, tá bur n-anál an-breáin. Táim nac mór múcta agaib. Truidisí uaim amach agus ligisí cugam an fear beag úd tall. Fear beag is ea é agaibse, ac b'fear an-mór é dá mbeadh sé sa tír as a dtángas-sa."

Táimis aod agus tóig sé EISIRT suas ar a bhois agus rug sé leis isteac é agus cuir sé ina seasam ar an mbord é os comair Feargas. Suiġ an cuideacta go léir arís agus ní baol ná gur féacadar go mait ar an bpear mbeag.

"Cé hé túsa, a fir big?" arsa Feargas, "nó cár seolaid cugainn tú?"

"Mise EISIRT mac big mic Duairdgine," ar seisean, "ollam agus file agus éigeas tuata lucra agus lupracán."

Bi EISIRT ina seasam ar an mbord ar agaird an Ardri amach agus iad ag féacaint sna súile ar a céile.

"An bfuil an cuid eile de muintir do tire-se, a rí ollam, com beag leatsa?" arsa an Ardri.

"Tá curio acu níos lú ná mé, a Ardri, agus tá curio acu níos mó ná mé. Is mó agus is troime d'fear ná mise, go mór, an Ardri atá orainn. Nuair a seasóinn lena ais ní raगao baiteas mo cinn suas puinn tar cluais air," arsa EISIRT.

"Ó!" arsa Feargas, "is iontaid an fear le méid agus le troime é! Ac 'is túisce

deoc ná scéal." Tugtar deoc von ollam," ar seisean, "agus tugtar suiočán dō. Ni féadfao sé gan curirse beit air tar éis na sli atá curca de aige ag teast anso óna dútais fénim."

Úsin i an obair ansan. Cá bfaigfi ártae a deatd beag a dóchain d'Eisirt éun deoc a ól as? Ól ártae ag tuine agus ártae ag tuine eile, atá nuair a cuirtí na hárcaí in aice Eisirt cici go mbidis ró-an spianta ar fad le méiu. Fé deireadh cuir an bannrion a lám ina poca agus tarraing si amach mearacán deas óir a Ól aici.

"Ó!" arsa gac éinne, "sin é direac é!"

Ansan tóig an bannrion smut de ciste agus socraig si go deas é le sciam agus cuir si laistiar d'Eisirt é éun go suípead sé air. Searr si smut eile den ciste agus cuir si an mearacán ina seasam air agus é lán d'fion, agus cuir si ar aghaid Eisirt amach é.

Miort suig Eisirt, agus ni lú ná tóig sé an mearacán. Ceap feargas sur scáth nó faictios a Ól air.

"Suig, a rí ollam," arsa feargas, "agus ól deod. Is mitid duit tart a beit ort."

"Ni ólfao-sa bur d'fion," arsa Eisirt, "agus ni lú ná mar iospao bur mbia, agus ni lú aon taob acu ná mar a suípead ar bur sciste." Agus d'féac sé go dána agus go seasamhach iuir an dá súil ar feargas.

Stao an cuideacta go léir. Dain an caint sin geit astu. Ni raibh an fear eile sin beo a labarfaid ar an gcumha san le feargas mac Léide. Ansan, nuair a cuireadar diobh an

Seit, is amhlaidh a scairteadar go léir ar gáirí. Scairt feargas ar gáirí leo. D'fheadh Eisirt ina timpeall oréu agus níor cuir sé gáire ná cuid de gáire as. Ansan is ea chuidar go léir sna trítheachtas agus na deora ag teacht go bosóna súile le neart an tsuillt, stávadar.

"Dár fia, a fir big," arsa feargas, "ac is fada nár seasais ar m' aghaidh amach fear comh déana leat. Tá sé comh maith agam tú glacadh réidh nó b'fheidir nár cuio ba lú ná a fonn a bheadh ort comrac aonair d'fogairt orm. I bhfad uainn an t-olc, dá ndeinteá san bheadh an scéal go holt agam is docha. Ba suaraí an taca an Calaíolgs, i gcoinne do clairíodh-se, dá mbeadh sé agat."

Cuir san an chuidéacta arís sna trítheachtas agus na deora.

"Ní ólfair ár bpíon," arsa feargas. "Ní dóig liom gurb pearr rudo a déanfaí leat ná tú cur isteach ansó im corn péin. Ansan bheadh an píon id timpeall, agus dá feabhas a cosnófar tú péin air, b'fheidir go raibh streancán id béal de agus go scaitheá é ól."

Comh luath agus d'airis an fear príteálaítheach an caint sin níor dein sé ac breit ina dhorn ar Eisirt agus é caiteamh isteach sa corn. Cuir an fear docht cúpla sraoth as nuair a toimíodh é sa bpíon láidir, agus ansan crom sé ar snámh mó�-timpeall sa corn. Nuair a chonaic an chuidéacta an méid sin ba dóig le duine go dtitfeadh an t-anam astu le neart gáirí agus suillt. Bí an píon an-láidir agus níorbh fada gur mórtais Eisirt dá bhágstaí

puinn aimsire sa corn é go mbeadh deireadh leis. Labair sé. Cóm luat agus d'airíodar ag caint é stao an uallfairt Gháirí.

"A Ardrí agus a uaisle Ulaó," ar seisean, "is oileán an mhaisé agaibh é mise am báiteadh anso os comhair bur súl agus gur mó scéalaiocáit agus ealaí d'fhearrfainn-se tabairt daoirbh a déanfaradh móran tairbe daoirbh agus móran suilt."

"Tógtar amach é! Tógtar amach é!" arsa gae éinne.

Tógaibh amach as an gcorn láitreach é. Tirimiodh é agus glanaibh é. Nuair a bhí sé tirim glan cuireadh ar an mbord arís é, ina seasamh ar aghaidh feargas amach.

"Ar mísce leat a insint dom, a Rí Ollamh," arsa feargas, "cau é an chuis ná hólpa ar nuedoc agus ná hiospá ar mbia?"

"B'féidir dá n-insinn sin duit go mbeadh feargas agat éugam. Ni hé mo tuairim gur fadh ar saol éinne t'feargas-sa teacht suas leis, a Ardrí."

"Tugaim-se mo briataar rí duit," arsa feargas, "nac baol duit mé, pé rud a déarfair liom."

"Tá san go mait," arsa Eisirt, "ač b'féidir go mbeadh an focal a déarfainn ro-dian, agus ná fulaingeodh Ardrí Ulaó é i latair na n-uasal so go leir. Ni foldair don firinne pén labairt réid i latair an rí."

"Ná biodh ceist ort, a Rí Ollamh," arsa feargas. "Tá mo briataar rí agat, agus is treise briataar an rí ná an rí pén. Innis an firinne dom. Tá cùis éigin agat le diúltú dár

mbia agus dár ndeoč. Innis dom an cùis."

"Ó tá do briatár rí agam am cosaint ar t'fearg 'neospad an cùis," arsa Cisirt. "Ní féidir liom éagóir d'fhlangs. Is olc i an éagóir pé ball ina ndeintear i. Aé nuair a theineann an rí éagóir tá barr agus bua ag an éagóir sin ar an uile sagas oilc. Is é gnó agus dualgas an rí éagóir a cosc. Is uasal an dá dualgas iad san. Nuair a theineann an rí éagóir cailleann sé ar an dá dualgas rioga san in éineacht. Theineann sé dá olc in aon olc. Tá an dá olc san in aon olc agat sa á déanam, a Ardrí. Tá éagóir agat sa déanam ar do reactaire. Is gnáth go dtagann éagóir ó éagóir. Tá éagóir agat sa déanam ar do reactaire agus tá éagóir ag do reactaire á déanam ortsa. Ní féidir domsa bur ndeoč a ól ná bur mbia a caiteamh an fáid atá a leithead sin ar siúl eadraibh anso in Éamain Maca. Dá mbeadh éinne eile ag déanam na héagóra d'fheadfaidh glaoč ar an rí cun an éagóir a cosc agus cun an ceart a cur i bhfeidhm, aé nuair is é an rí féin is mó atá ciontae că bhfuil leigheas le fail ar an olc?"

Stao sé agus d'fearg sé ina timpeall, agus má fearg ní baol go bpaca sé aon fonn gáirí ar éinne. Bí na daoine móra go léir agus a scinn fátu acu agus gan duine acu gan iompáil lite ann. Bí aghaidh bán ar feargas féin. Ní raibh aon coinne aige lena leithead sin de caint ón bpéar mbeag. Aé bí a briatár rí tabartach aige agus b'éigean dó an caint d'fhlangs. Dúirt sé leis féin ná raibh aon rud ab fearr dó ná an ceann a baint den scéal agus an

fírinne a insint. Bí a fios aige go raibh sé
péin ag déanamh na héagóra ar an REACHTAIRE,
ac ní raibh aon coinne aige go raibh an REACHTAIRE
ag déanamh na héagóra air. Bí ionad agus
alltaet air conas a fuair EISIRT amach an
seéal. Labair sé i gceann tamaill.

"Amháin, a EISIRT," ar seisean, "dá lagad
tú ni leand tú! Ni foláir a admáil go bhfuil
an fírinne agat, pé cuma ina bhuairis an
t-eolas. Tá an fírinne agat comh fada agus
téann mo taobh-sa den éagóir, agus is dóbhite
liom an fírinne a bhí agat comh fada agus
téann an taobh eile leis."

"Tá an bua agat, a ÓRDÓ! " arsa EISIRT,
"agus cairfead-sa bhrú mbia feasta. Nil olc
is measa ná éagóir ó rí, ac níl maití is pearr
ón rí ná an éagóir a dein sé a admáil. Nil
gnoimh is rioga ná an éagóir a admáil.
D'admáis-se an éagóir. Tá go maití; ac ná
dein arís é."

Ansan suig EISIRT ar an geiste agus tóis
sé an méaracán suas idir a dá láim—bí muirín
a dá láim ann—agus d'ol sé deocas. Da gearr
go raibh an chuidéacta ag dul i ndánacht air
agus go raibh na ceistíanna ag teacht go tiub
éighe ón uile taobh, i dtaoibh tuata lucra agus
lupracán, agus i dtaoibh na ndaoine a bí ann,
agus i dtaoibh a nóna agus a nolite agus a
mbéasa agus gáe ní eile a Bain leo.

CAIBIDIL A III

AN FINNÍN BEAG SASTA

Bí EISIRT AG FREAGAIRT NA GCEISTEANNA COMHMAIT AGUS D'FÉAD SÉ TEACT ORTU, AGUS IS É BÍ GO CRUINN INA CÁINT AGUS GO CLISTE AGUS GO HAIBHÍD, I DTREO GO NUÍRT FEARGAS, " IS UAFÁSAC AN OBAIL," AR SEISEAN, " CIALL AGUS TUISCINT AGUS EOLAS COMH MÓR A BHEIT I RUÐ COMHBEAG LEIS!"

BA SEARR SUÍR TUIG AN CUIDEACHTA GO LÉIR, AS NA CEISTEANNA AGUS AS AN GSCUMA INA DTUGAÚ EISIRT FREAGRA UAIR, GO MBIOÐ A PIOS AIGE CAD A BHOÐ IN AIGNE AN TÉ CUIREADH AN CEIST.

BÍ A LÁN DEN CUIDEACHTAIN AGUS BÍ AN-DÚUIL ACU A PIOS A FÁIL CONAS A FUAIR EISIRT AMAC AN ÉAGÓIR A BHEIT AG FEARGAS A DÉANAMH AR AN REACHTAIRE, AC NÍ LIGFEADH EAGLA DÓIBH CEIST DEN TSÓRT SAN A CUR AGUS FEARGAS PÉIM AG ÉISTEACHT LEO. NIOR DÉIM EISIRT AC FÉACÁINT INA TIMPEALL ORTU AGUS SMUTA SÁIRE CUR AS.

" CAD TÁ AD CUR AG SÁIRÍ, A RÍ OLLAM? " ARSA FEARGAS.

" CUÍD TE NA DAOINE MÓRA SO, A ARDRÍ," ARSA EISIRT, " ATÁ I GCÁS IDIR DÁ COMAIRLE. BA MÁIT LEO RUÐ FÁIL, AC NÍ MÁIT LEO É IARRAÍD. NUAIIR A BIONN DUINE AR AN GSCUMA SAN IS FEARR SAN AON TSUIM A CUR ANN AC SCAOILEADH LEIS GO DTÍ GO SOCRAÍ SÉ A AIGNE AR TAOB ÉIGIN.

“AÉ TÁ AISCE AGAM LE HIARRAID ÓRTSA, A ÓRDRI,”
AR SEISEAN.

“ABAIR AN AISCE AGUS GEODAIR I MÁS FÉIDIR
É.” ARSA FEARGAS.

“TÁ A LEAT FACTA CEANA AGAM,” ARSA
EISIRT. “NIÁR CÓIR GURB FÉIDIR AN TARTA
LEAT A TABAIRT COMH MAIT AGUS A TUIGTU AN
CÉAD LEAT?”

“TÁ GO MAIT,” ARSA FEARGAS. “ABAIR I
AGUS GEODAIR I. CINNÍ A FUAIRIS ANSO O TÁNGAIS
NI PEICIM CAD TÁ CÚN TÚ CÓSC AR É PÁIL ARÍS.
NI DÓCA GURB AMHLAID BA MAIT LEAT GO SCUIRFI
AG SNÁIN SA CÓRN ARÍS TÚ!”

“TUIGAIS DO BRIATAR RI DOM ANOET NÁ
LUIFEAD T'FEARGS ORM,” ARSA EISIRT.

“TUIGAS,” ARSA FEARGAS. “NI BAOL DUIT.”

“A COCTROM SAN ARÍS ATÁ UAIM,” ARSA EISIRT,
“AC NI DOM FÉIN É.”

“CÉ DO?” ARSA FEARGAS.

“DON REACTAIRE ÚD, A ÓRDRI,” ARSA
EISIRT.

“AÍLILIÚ!” ARSA FEARGAS. “NAC GASTA AN
FIRÍN TÚ! AÉ BIOT AGAT. TÁ BUAITÉ AGAT.
NI BAOL DUITSE AGUS NI BAOL DON REACTAIRE.
AÉ ABAIR LEIS, MAR A DÚRAIS LIOMSA, SAN AN
ÉAGÓIR A DÉANAM ARÍS.”

“IS É MO CUAIRIM, A ÓRDRI,” ARSA EISIRT,
“NAC BEAG LEIS DE. IS É MO CUAIRIM NAC BEAG
LÍB ARAON DE MAR ÉAGÓIR. IS GNÁC GO NUINEANN
AN ÉAGÓIR A DIOLTAS FÉIM, LUAC NÓ MALL, AR AN
TÉ NUINEANN I. NIOR ÉÁINIG AON DIOLTAS ORAIB-
SE AC MISE A SCÉIT ORAID I LACAIR UAISSLE ULAD
ANSO.”

“ÉIRIG AS! ÉIRIG AS, A FIR DIG!” ARSA

FEARGAS GO SARS. "Díod an aisce a tarrais agat, ac ná tarrainng cùgat a tuilleadh é mar scéal."

Ní miste a rá ná go raibh ácas ar an reac-taire, pé cúnne den tig ina raibh sé, nuair airisg sé an caint sin. Táinig scanraó air nuair airisg sé an focal a d'úirt EISIRT i dtosach i dtaoibh na hÉagóra. Ceap sé go raibh a port seinnite agus nár bhí fíos cao a bhi le himeact air nuair a thiofadh Feargas ag socru cuntasí leis. San am gceanna bhi díomá a d'óctain air nuair a tuig sé ná raibh bláire de barr a chuid Éagóra aige mar go raibh éagóir níos mó b'fheoir á bheanam air péin. Nuair airisg sé an caint Óuireannach ó EISIRT agus ó Feargas bhi fíos aige nár baol dó na cuntasí, agus bhi sé sásta ina aigne.

Tuig EISIRT, um an dtaca san, go raibh sórt eagla ag teacht acu go léir roimhe. Níor taitn san leis. Ní hé a oir dó. Bhi sé beartaithe ina aigne aige go meallfad sé duine éigin acu éun dul leis tar n-ais go tuata lucre agus lúpracán i dtreo go bfeicfead lúbdán, lena súile péin, pírinne na cainte a d'úirt EISIRT nuair a ghabad é mar gheall ar a caint. Is é rudo a bhein sé, dá bhrí sin, ná cromadó ar an uile shaghas scéalta a insint d'Feargas agus dá chuirdeactain, ar tuata lucre agus lúpracán, agus ar a rí, agus ar a dtréan-fear, agus ar na gniomhartha a bheineadh sé, agus ar bheasa agus ar nóna na tíre agus na ndaoine fé mar a biondar. Ba ghearr go raibh an scáth imithe agus go rabhdar go léir, idir rí agus uaisle, ag éisteacht le hEISIRT comh ciúin comh socair

sin gur dōis le duine gur fé draiocht a biodar aige. San amras is dōca go raid rudo éigin dá sōrt déanta aige orču, mar fear si ab ea é.

Nuair ba míctú leis iompáil ón scéalaiocht cun rudo éigin eile dūirt sé le Feargas : "A Ardrí," ar seisean, "deimeas-sa dán molta dom Ardrí féin, u'luibhán, agus déarfainn daoibhse an dán dá mba mián lib mé a rá."

"Ni bead éinni ab pearr liomsa ná an dán san a clos uait anois, a ri ollam," arsa Feargas.

"Mise mar sin," arsa an Ríogan.

"Mise mar sin," arsa gao éinne dá raid láitreach.

Ansan dūirt eisirt an dán, agus pé cumaict draiocta a bi aige dá imirt orču sa scéalaiocht méadais air leis an ndán.

CAIBIDIL A IV

AN CAINDE CAITE

SOCRAIS EISIRT É FÉIN MA SHÍ AR AN GCISTE AGUS BAIN SÉ DEOC MÁIT AS AN MÉARACÁN. SÍLÁN SÉ A BÉAL AGUS LIS SÉ SIAR A CEANN AGUS DÚN SÉ A SHÍLE. BA DÓIS LE DUINE GO SCOILTREAOÍ AR AN GCUIRDEACTAÍN AG FÉACÁINT AIR, MAR DEIN SÉ AN MÉID SIN AR CUMA INAR DÓIS LE DUINE GO RAIÓ SÉ TROÍTE AR AIRDE ANN IN IONAD É BEIT FÉ BUN LEAT-TROIŚ. ANSAN DEIN SÉ CRÓNÁN BEAG AR FEAOÍ TAMAILL, FÉ MAR A BEAOÍ SÉ AG CRUINNIÚ A MEABRAC CENN. ANSAN TOSNAIS SÉ AR AN NUAÍN.

BÍ AN CUIRDEACTA AG ÉISTEACT LEIS. BÍ AN DÁN GO BREÁ CEOLMAR. BÍ AN CÁINT GO CRUINN AGUS GO SONTA AGUS GO COMGARAC. BA SEARR GO RAIÓ AN UILE DUINE DEN CUIRDEACTAÍN COM CIÚIN AGUS DÁ MBEAOÍS SAN ANAM SAN ANÁL, AG ÉISTEACT LE RÍT NA BPOCAL, AGUS LE HAOIÚNEAS AN SHÚTA, AGUS LE BRÍ NA CAINTE. MEAS FEARGAS NÁR MOLAÓ RÍ IN ÉIRINN RIAM ROIME SIN MAR A MOL EISIRT RÍ TUATA LUCCA AGUS LUPRACÁN AN UAIR SIN. BÍ EAGLA AG TEACT AR AOD ÉIGEAS GO MBEAOÍ ÉAOÍ AR FEARGAS TOISC SAN AOD A BEIT ÁBALTA AR É FÉIN A MOLAÓ FÉ MAR A MOL EISIRT LUBDÁN. ÁC NUAIR A TOSNAIS EISIRT AR GNÍOMARTA GAILE AGUS GÁISCE LUBDÁIN A MOLAÓ, AGUS GNÍOMARTA NA LAOCHA A BÍ FÉNA SMACT, AGUS AR AN LÉIRSCRÍOS A DEINIDÍS AR A NÁMAÍD

I gCOGAD AGUS I GCRUA-COMRAC A MOLAD, AR
CUMA INAR DÓIG LE DUINE GURB FACAIS MÓRA IAD
SO LÉIR, IS ANLAIÓ A BÍ FEARGAS AGUS AN
CUIDEACTA GO LÉIR I RIÓCT DUL I LAIGE LE NEART
SUILT AGUS GÁIRÍ.

NUAIR A BIOD EISIRT A INSINT SA DÁN CONAS
MAR A DEINTÍ NA CATANNA MÓRA A TROIÓ, LÉIMEAD
SÉ INA SEASAMH AGUS SIÚLAÓ SÉ ANONN IS ANALL
AR AN MBORD, AGUS FAODAR AR A GÚC AGUS CINE
CREASA AG TEACT AS A SÚILE, FÉ MAR A BEAD
SÉ I LÁR CATA ÉIGIN AGUS NÁMARD CRÓGA AIGE DÁ
LEAGAD IN AGAIRD GAC FOCAIL DÁ LABRAD SÉ.
TRÍO AN SUILT GO LÉIR DÓIB NÍ MAIT A BIOD A FIOS
AS AN GCUIDEACTAM CÉ ACU BA CEART DÓIB SUILT
A DÉANAMH VE NO EAGLA BEIT ACU ROIÚNE NUAIR A
CITIS AN RABARTA FEIRGE SIN AG TEACT AIR, AGUS
AN PUINNEAMH AG TEACT INA CÁINT AGUS AN
SPREACARNAÉ AG TEACT AS A SÚILE.

CRIOCNAIS SÉ AN DÁN, AGUS MÁ DÉIN, CROM
AN CUIDEACTA GO LÉIR AR AN UILE SAGAS SEOIÚNE
UAISLE A BRONNAD AIR. BÍ FÁINNÍ ÓIR AGUS
CLOCÁ LÓMARA AGUS ORNÁITÍ RIOGA ACU DÁ GCUIR
AR AN MBORD INA AICE GO DTI GO RAID CRUAIC ACU
ANN A BÍ SEACT N-Uaire Níos AIRDE NÁ EISIRT
FÉIN. CUIR FEARGAS AR AN MBORD A CION FÉIN
DEN CRUAIC.

O'FÉAC EISIRT AR AN GCRUAIC AGUS O'FÉAC
SÉ INA TIMPEALL AR AN GCUIDEACTAM.

"A DAOINE MÓRA," AR SEISEAN, " IS GNIOMH
DEA-DAOINE AN GNIOMH SAN ATÁ DÉANTA ÁGAIÓ.
AC BIOD GURB EA, NIL AON GNO AGAMSA TUEN
TSAIÐREAS SO. NI DÉANFAD SÉ AON BLUIRE CAIRDE
DOM. NIL AON DUINE AG MO CIARNA-SA GAN A
DÓCÁIN MÓR SAIBRIS AGUS OLLMAICIS AIGE FÉIN.

Níl easnam ar bit ar aon duine sa tír as a dtángas-sa. Dá bhrí sin glacaigí an saibreas so cugairí aris agus mo buiochas-sa mar aon leis, go hiomlán."

"Dár ár mbriathar," ar siad, "dá dtugaimis duit a bpruil 'on tsaoil agairn ní glacfaimis aon píoc de tar n-aís uait, agus ní lú ná mar a glacfaimíod aon píoc den tsaiibreas so tar n-aís uait."

"Ós mar sin atá an scéal," arsa Eisirt, "caitfead-sa féin an saibreas so a roinnt." Ansan d'fheac sé ar Aodh Éigear agus ar éigse Ulað a bhí sa chuidéactain. "A ollúna agus a éigse Ulað," ar seisean, "deimigí trí treana den tsaiibreas so. Coimeádaigí dá trian de agairí féin agus tuigairí an trian eile do na buachailli capall agus do luict spóirt a dhéanamh."

Bí Eisirt in Éamain ar an gcumha san ar feadh trí lá agus trí oíche agus níor mótaigh Feargas ná an chuidéacta go raibh sé leat na haimsire sin acu.

"A maite agus a mór-uaisle Ulað," arsa Eisirt, "tá mo tréimhse caite agamh sanso in Óur Gcuidéactain agus ní folair dom bheit ag gluaiseacht tar n-aís feasta cún mo thíre féin."

"A rí ollamh," arsa Feargas, "tá sé róluat agat imeacht uainn fós. Beir a leithead sin d'uaigneas orainn id óhairod sur baol go ndéarfaimid sur trua mar a tángais cugairn in aon cor. Ac má abraimíod san is baol go mbréaghnóimíod sinn féin láitreach ina óhairod, mar go ndéarfaimid linn féin ná raibh trí lá agus trí oíche riamh agairn comh suiltear leis

an t-DRÍ LÁ AGUS TRI OICÉ SEO ATÁ CAITE AGAINN
Ó CÁNGAIS SE CHUGAINN. B'FÉIDIR, A RI OLLAM,
GO DFEARFÁ FANÚINT AGAINN TANALL BEAS EILE."

" IS TRUA NÁ PUIL AR MO CHUMAS SAN A DÉANAM,
A RI," ARSA EISIRT. " NIL AGAM Ó LUDBUDN AC
CAIRDE TRI LÁ AGUS TRI OICÉ CUN COMARTA
SOFEICSE CABAIRT DÓSAN AGUS DO TUATA LUERA
AGUS LUPRACÁN GURB FIOR DOM AN CÁINT A
DÚRAS. TÁ AN CAIRDE CAITE AGUS NI FOLÁIR
DOM FILLEAD."

" AR MÍSTE LEAT MISE DUL LEAT AR CHUAIRT GO
TUATA LUERA AGUS LUPRACÁN, A RI OLLAM?"
ARSA AOD ÉIGEAS.

SIN É DIREACÉ AN RUÍ A TEASTAIG Ó EISIRT, AC
NIOR LIG SÉ AIR GURB É. SEO MAR A CUG SÉ
FREAGRA AR AOD.

" IS AMHLAIDH MAR ATÁ AN SCÉAL, A AOD," AR
SEISEAN, " NI DÉARFAD-SA LEAT TEACT, NÁ GAN
TEACT, AC MÁS MAIT LEAT FÉIN TEACT, BEIR
MILE FÁILTE ROMAT."

" CAD É AN CÚIS, A EISIRT, A RI OLLAM," ARSA
FEARGAS, " NÁ DÉARFAD LEIS TEACT NÁ GAN
TEACT? MÁ TÁ MILE FÁILTE ROMHE NÁR CÓIR
GO N-IARRFAD AIR DUL LEAT?"

" TÁ N-IARRAINN AIR TEACT LIOM, A RI," ARSA
EISIRT, " AGUS ANSAN TÁ MBA NÁ TAITHNEADH
LEIS AN CÓIR A CUIRPHÍ AIR, B'FÉIDIR GO MBEADH
SÉ DIOMADC. AC MÁ TAGANN SÉ UAIÓ FÉIN,
AGUS MILE FÁILTE BEIT ROMHE, BEIR SÉ DUIOC
NUAIR A DÉANFAIMIÚ ÁR NUÍCHEALL DO."

" DÁR SO IS SÚO," ARSA FEARGAS, " IS TÚ
AN PIRIN IS GÉARCÚISI DÁR DUAIL RIAM UMAM!
NI HÉ MO CHUAIRIM GO MBEIR DÁON CÚIS GEARÁIN
AR A CÓIR AG AOD MÁ TÉANN SÉ LEAT."

Ansan o'fág Eisirt slán ag feargas agus ag uaisle Uladh agus gluais sé féin agus Aodh Eigeas le cois a céile féidir tuata lucre agus lúpracán.

Han amras ba neamhcoitianta an Beirt iad ag gluaiseacht, duine acu níos lú ná leattrois ar airde agus an duine eile breis agus dá trois ar airde. Is ar éigin a bhí ceann Eisirt comh riard le glúin Aodha. Nuair a bheadh Aodh ag siúl caiteadh Eisirt beirt ag sodar, agus leis an sodar féin ní péadaid sé coimeád suas le hAodh. Bheadh sé tamall siar go minic, agus ansan caiteadh sé rit go géar ar pead tamall eile, cún teact suas.

Caibidil a V

An tAðac ina fatac

Di EISIRT agus doð as cur na sli thiof. Tugad doð pé ndeara conas mar a biond EISIRT as sodar, as iarraind coimead suasa sa tsiúl. Táinig an-mórail ar doð mar geall air sin. Ósin ruto nár tit amach riám roimhe sin do, duine deit as siúl lena cois agus go gcaiteadh sé deit as sodar as iarraind coimead suasa leis. D'ardais sé a ceann agus síulaig sé go han-rábač, i dtreo sur dóig le duine surb fatac é in ionad é deit ina ruataire beag abaic. Suataid sé a dá cuislinn agus diriod sé a drom agus sineadh sé a cosa, i dtreo sur dóig le duine air go raib sé buailte istead ina aigne go raib sé comh mór, comh hard, comh calma le feargas mac léide féin.

Uair d'á raib EISIRT tamall mait siar uaiò d'péac sé tar a gualainn siar air agus Bain sé croíad as a ceann le mimeas.

"Ae!" ar seisean, "a ri ollamh, ni mait an coisi tú!"

Rit EISIRT go dtí go dtáinig sé suasa leis agus go raib sé an fáid céanna roimhe amach.

"Catastu san atá an cóir, a ri ollamh," arsa doð.

"Is pior," arsa EISIRT, "agus sin ar airios-sa den cóir uaiubse ó tángas go Cúige Uladh. Dar mo briatár ac sur dóig liom nár airios

an focal 'cóir' amach as béal éinne i gCúige Uladh sur airíos as do béal-sa anois é. B'e buri leas aitne níos pearr a cur ar an b'focal agus ar an ní."

Ní deirtear sa scéal sur tug aodh aon freagra ar an gcaint sin.

Comáineadar leo go dtáinéadar go Trá na dTréanfear i gCúige Uladh.

"Cao a déanfaimí anois?" arsa aodh.

"Cao a déanfaimis ac comáint linn ar uactar na farraige!" arsa Eisirt.

"Am basa, a rí ollamh," arsa aodh, "má tig leatsa siúl ar uactar an uisce ní tig liomsa é déanamh."

"Is mór an ionad é sin, a rí éigeas," arsa Eisirt, "agus sur pearr an siúl atá agatasa ná mar atá agamsa. Ba chóir go bhfeadfa-sa an farraige a ghabail san áit ina mbáitri mise. An t-uisce ná raigheadh puinn tar glúna ortsa báitfeadh sé mise."

Léann linn sin cónaic aodh rudo a cuir scanradh air. Cónaic sé ainmí éigin ag déanamh ortu isteach tríd an bfarraige.

"Ó!" arsa aodh, "táimid réidh!"

"Cao tá ort, a rí éigeas?" arsa Eisirt.

"Ó, péac," arsa aodh, "an-míol mongrua! Tá sé ag déanamh orainn. Táimid réidh! Do bártan ort péin, a droc-ainmí!" ar seisean leis an ainmí.

"Éist, a rí éigeas," arsa Eisirt. "Ni baol túinn. Ni míol mongrua ná míolmór ná aon droc-ainmí eile é sin. Sin é eacú lubdáin atá tagtha ansó inár scoinne cún sinn a bheit tar farraige go cric tuata lucre agus

LUPRACÁN. Níl agaínn ac dul ar a mhuin agus béalraíodh sé slán sinn pé stoirm nó suataid a heid ar an bparraige."

Is amlaidh a bhí an capall san agus dá súil
griofa, glana, glórmara, solasmara ina ceann,
agus mong bred, trom, alainn, dorera air,
agus ceitíre cosa uaitne faoi, agus srian óir
air. Cuaig EISIRT ar a mhuin láicréac.

"Tar anso ar mo cùla, a doid," arsa
EISIRT.

"Ach, a rí ollamh," arsa DOID, "níl ac sli
óuit féin air."

"Ná bhí ag cáineadh an capaill, a rí éigeas,"
arsa EISIRT, "ach tar anso ar mo cùla, agus
dá méid meácaint atá ina bpuil d'eolas agus
d'eagna ionatasa, cífir go mbéalraíodh sé sinn
araon leis."

Ansan cuag EISIRT suas ar cùla EISIRT, agus
gluais an capall leo tar tonnta móra na
parrage, agus sroiseadar má faiclinn gan
drón gan báiteadh. Bhí lútoán agus tuata
luéra agus LUPRACÁN go léir cruinníte rompu
ar má faiclinn in sonaí.

"Síd é EISIRT cuagáinn!" ar siad go
léir.

Ach nuair a conaiceadar an fear móir le cois
EISIRT táinig crícheas agus lám orca agus ní
lighfeadh eagla d'éinne acu teacht in aon gaoir
dó. Ni raibh ach lútoán féin go raibh sé ve
misneach aige teacht ina dtreo agus labairt
leo.

Táinig sé agus cuir sé fáilte roimh EISIRT
agus tug sé tri poga dó.

"Mile fáilte romat, a rí ollamh," ar

seisean. "Ač cad é cùige duit an fomóraíocht so a tabairt leat cùgáinn, nō an amhlaitó is mait leat go maró sé sinn go léir?"

"Ni fomóraíocht é seo, a Ardri," arsa Eisirt. "Sio é rí éigeas agus peart dána Cùige Uladh, agus cé gur mór féacann sé anso, níl ann ac abac ina dútáis féin. Tá fir móra Cùige Uladh comh mór i gcomparáid leis sin agus tá sé sin i gcomparáid linne. Nuair a bionn sé sin sa baile is ar bosa na bpéar mór a beirttear ó áit go háit é. Is mór acu go léir é, mar tá leánn agus eolas agus eagna agus filiocht ann tar a raibh d'éigse riath in Éirinn. Ni foláir cúram mait a déanamh de an fáid a bheit sé agáinn anso, agus cóir mait a cur air, i dtreo ná bheit aon locht aige le páil orainn nuair a raibh sé abaile ag triall ar fheargas mac léide agus ar uaisle Uladh."

"Agus cad é an ainm atá ar an bpéar mór so—nō b'fheidir gur ceart dom a rá, ar an bpéar mbeag so?" arsa lúbdán.

"Aodh Éigeas is ainm dó," arsa Eisirt. "Is é abac an rí é, agus is mór ag feargas é."

Bí an chuid eile den tslua ag faire ar an dtriúr an fáid a bí an chaint sin ar siúl, agus ba mór é a meas ar crógaíct lúbdán nuair a chonaiceadar é, gan scáth gan eagla air, ag dul comh comgaracht don peart mór agus ag cur a tuairisce ar Eisirt.

Ansan labair lúbdán le hAodh féin agus cuir sé na milte páilte roimhe agus tug sé trí póna dó, ac b'éigean d'Aodh teacht ar a glúin agus cromad síos cun an tailín cun na póna a glacadh ón rí, agus nuair a bí sé ag glacadh

na bpóis conactas go raibh a déal comh mór le haigairt an rí ar fad.

Nuaire a conaíte an slua é ag teact ar a ghluine agus ag cromadh cun an tailteach, meascádar gur ag umlú don rí a bhí sé. D'imirg an scaird diobh lárcreac agus cuireadar liú suas mórtimpeall. Ma fachtinn, ag fáiltiú roimh an bpatac a tug eisirt abhaile leis. Lionadar éinse isteac cum go bfaigíodis rádharc mait air.

"Ó," a deiridis le hEisirt, "cá bfuairis an fatac móir? Conas a tugais leat é? Conas féadfaidh bua fáil air agus é cabairt leat, agus gan é gafa ná ceangailte agat?"

Biodar ag truitim isteac i ndiaidh ar ndiaidh agus ag dul i ndánacht ar dothu go dtí go rabhair timpeall ar a cosa ag imiúcadh agus ag méaraiocht ar na búclai bhrí a bhí ina bróga agus ag déanamh an uile shaghas magaird fútú. Ni raibh aon meas in aon cor acu ar an gceardúai a ghreáas na hornaití.

"Ó!" a deiridis, "na cosa móra! Na cosa móra! Conas féadann an fatac docht siúl in aon cor leo! Agus na bróga, náct tútae an láim a bhí ag an ngreáasai a bhain iad! Ni láma a bhí aige aicrúba! Agus dar ndóigh, ni cosa atá iontu anois aicrúba."

"Eist," a déarfaoi duine acu, "aireoidh an fatac tú!"

"Ni aireoidh," a déarfaoi an té a labair, "tá a ceann ró-fada suas sa spéir."

D'airidh dothu go mait iad ac ni ligeadh sé air go n-airidh. Nior beag leis de suil beirt ag éisteact leo agus ag feacaint uairiú sios orca.

Ba gearr go dtáinig na leanáí óga timpeall a cos comh maith le Cáel, agus iad ag dathas agus ag gairí agus ag caint, ag déanamh suilt de gac ní dhá bphacadar. Bí na fir agus na mná beag go leor ac ní raibh sna leanáí ac mar a bhearr lucais. Ansan is ea bí doth i dtéannta. Biadar bailite isteach timpeall a dhá brós agus ní ligeann scanraí dhó aon cos leis a bogadh den talamh sar a satalóidh sé ortu agus go maróidh sé leat-dosaon acu b'fheoir. Féideireadh glaois sé ar Eisirt.

"Ar Chrá t'oinis, a Eisirt, a rí ollamh," ar seisean, "abair leo so druidim amach óm bróga le neagla go satalóinn ortu!"

Lábhair Eisirt leo agus druideadar amach. Ansan is ea táinig an altacht ar fad ortu nuair a chonaiceadar an fadaí ag siúl.

"Aililiú!" ar siad, "conas féadann sé na cosa móra san a tógaínt comh hard?"

Ansan bioadh cuid dhá scoláirí ag teacht ina Óirí ag breitnú ar rian a cos agus a tomas le sraing, agus is mó argóint léannta a bioadh eatartu dhá barr, cuid acu a dhéanamh amach gur cosa daonna a bhí aige agus tuilleadh acu a dhéanamh amach nárba ea, ac cosa draiochta.

Cuir lúbdán fógra amach a rá nárba foláir féasta mór a dhéanamh in ondir d'Aodh Éigeas, do rí ollamh Ullad. Gur maithe leis féin sit agus dea-méinn agus caradas a cheangal idir é féin agus Feargas mac Léirde, Ardri Ullad, agus go ndéanfaí an ní sin mar ba chuireadh agus mar ba chóir nuair a tabharfaí urraim agus príteálamh rioga don uasal Ultach so a tarla ar a measc. Freagraidh an fógra go hullamh

agus go fonnítar. Ceapadh lá an feasta. Do nullmaior an bia agus an deoc. Táinig na huaisle go leir com luat agus fuaireadar cuiread. Táinig seacht gcatá féinne tuata Lucia agus lúpracán féná rice féinne agus féná utaoisigh airm, direac mar a tágadair an céad lá udo nuair a thain lúbdán an caint udo a dhain an gáire as Eisiort.

Bí Glómar mac Glais mic Glomraide ann, tréan-fear lúbdán, an fear a leagadh an feocadán le naon duille clárdeam agus go raibh ferdom an dáreag ina treascairt. Conaic sé doth.

"VAR LAM M'ATAR," ar seisean, "AC TÁ DEIREAD LE LEAGADH NA BFEOCADÁN! NI FEIC-FEAR MISE AG LEAGADH FEOCADÁIN ARIS LE NAON DUILLE CLÁRDEAM. NIL IONAINN AC MEATALÓIRI SEACAS AN FEAR SAN!"

"AC, A GLÓMÁIR," arsa Eisiort, "ABAC IS EA AN FEAR SAN SEACAS NA FIR MÓRA ATD INA DIAIDH SA BAILE. IN UCCA NA BFEAR MÓR IS EA BIONN SÉ, MAR A BEAD LEANB. BÉARFAD FEAR ACU SÚD DOUD AR BOIS LEIS DIREAC MAR A BÉARFAD DOUD CUSA AR A BOIS LEIS."

Níor labair Glómar a tuilleadh.

Cuireadó ri-teac lúbdán i scóir cún an feasta agus cuireadó an cuideacta ina suidh do réir a n-oird, agus cuireadó doth ar deis lúbdán. Sar ar chuaig doth isteac sa ri-teac, áfach, b'éigean doras mór a oscailt i gceann an tí do, mar, pé cor a tabharfad sé doth féin ní fheadar sé dul isteac doras an tí. Nuair a bhí sé istigz bhí an scéal maic go leor aige mar bhí an tíg an-ard agus d'fhead sé seasamh

DIREAC ḡan a ṣeann a cur amach trí bhuaic an tí.
 Aé conas a cuirfí ma suí é? B'sin i an ceist.
 Cá bfaigí Cataoir a bheadh mór a dótain? Bí
 ḡac éinne ag cuimneam agus ḡac éinne ag
 cuardac péalaint cá bfaigí Cataoir. Fé
 ñeireadó túirt an bannion, Dēbō, Lena seirbísigh
 imeacht agus cófra mór a bí aici ma seomra
 fén a tabairt leo. Tugadh isteach an cófra.
 Bí sé mór. Bí sé trois ar leithead agus trois
 ar faid agus naoi n-orlaí ar airde. Socraíodh
 é ar ñeis an rí agus suis dothair agus bí sé
 ar a shásctacht.

CAIBIDIL A VI

"LAÓRAIS FÍON!"

NUAIR A BÍ DUDH INA SHUÍ AR AN GEÓGRA AGUS A DROM SIAR LEIS AN ÓFALLA BÍ SE AR A SHÁSTACHT MAITÉ GO LEOR. BÍ SE AR DEIS AN ÁRDRÍ, AC BÍ CEATAI SA SCÉAL. NA HUAISLE A BÍ AR DEIS DODA NI RAID AON BREIT ACU AR AON RAÐARC FÁIL AR AN ÁRDRÍ, NÁ AG AN ÁRDRÍ AR AON RAÐARC FÁIL ORCÚSAN. NUAIR A BÍ AN TÁRDRÍ INA SHUÍ INA CHAOIR RIOGHA, BIOD GO RAID AON T-ÁRDRÁN PÉN CHAOIR, NI RAID CEANN AN ÁRDRÍ AC COMHARD LEIS AN GEÓGRA. BÍ CEATRÚ CLE DODA SUAS AR FAD OS CIOMN CÍNN AN ÁRDRÍ, AGUS BÍ GLÚN CLE DODA AN-FADA SUAS AGUS AN-FADA AMAC, I UTREO NÁ RAID AON BREIT AG AN ÁRDRÍ AR AON RAÐARC IN AON COR FÁIL AR A RAID DEN HALLA AGUS DEN CHUIDEACTAIN AR AN UTAOBH EILE U'DOD. NI RAID RAÐARC AIGE AC AR NA DAOINE A BÍ AR A TAOBH FÉIN DEN HALLA AGUS AR NA DAOINE A BÍ AR A AGAIRÍ ANOINN.

BÍ EISIRT AR A AGAIRÍ ANOINN, SAN ÁIT INA RAID SE AN OÍCHE DEIN SÉ AN GÁIRE ÚD A CUIR AN FEARGS AR AN ÁRDRÍ, AR LUHDÁN. BÍ AN-CÁNCAR ANOIS AR LUHDÁN MAR SEALL AR AN ÓFEIRS SIN, AC NI AICNEOD ÉINNE AIR GO RAID AON CÁNCAR AIR. BÍ FIOS AIGE GO RAID DUAITHE AG EISIRT AIR, AC NI AICNEOD ÉINNE AIR GO RAID SE AG CUMHAEM IN AON COR AR EISIRT, NÁ AR AN NGÁIRE DEIN SÉ, NÁ AR AN ÉAGÓIR A DEINEAD AIR. BÍ AIGNE

Iubdáin Ró-rioga agus an smaict Ró-mait aici uirtí féin. Niorb féidir d'éinne a tabairt fé ndeara go ngoillfeadh níche den tsórt san uirtí. Bí Eisirt tall agus é ag faire go géar ar an Ardri, péacaint an dtaispeánpad sé aon píoc den cárca. Nior taispedín. Bí sé ag caint go b्रéa séim sultmar, uard suas, le haois, ag cur an uile sagas tuairisci air i dtaoibh Cúige Uladh agus i dtaoibh na nuaointe móra agus i dtaoibh feargais mic Léide, an tArdri a bí orthu. Bí Aodh Óigeas ag tabairt gac cuntas do, ar na daoine móra agus ar a nóna agus ar a nólite, ar a scéalaitoet agus ar a seanchas agus ar a gcuimh leinn agus eolais. Bí tinneas i muineál Iubdáin ó beit ag casadh a cinn agus ag caint uard suas, agus bí tinneas i muineál Aoda ó beit ag casadh a cinn ag iarráid cromadh síos dá gualainn clé cún beirte ar focal an Ardri fé mar a labhradh sé an focal.

Sa caint dóibh tuig gac duine acu aon ní amáin. Tuig Aodh, má ba deas agus má ba suarach le rá colann an Ardri sur móra agus surb ardo i a aigne. B'é féin ard-ollamh Uladh, ac tuig sé ná raibh ann ac duine gan eolas seanchas Iubdán. Bí fios aige sur tuig Iubdán an ní sin leis, ac go raibh sé ró-uasal, ró-rioga, cún a ligint air sur tuig sé é. Tuig Iubdán ina aigne, pé téagar coirp agus neart géas a bí sna fir móra i gCúige Uladh, ná raibh puinn le maíomh acu as neart a n-aigne ná as méid a n-eolais ná as géire a n-intleacta. Dar leis, má b'é an taois seo an t-ard-ollamh a bí acu agus an réalt eolais a bí acu, bí an

TONAS AR FAD LE DÚIRE AR AN GCUÍD EILE ACU,
DUIR RI AGUS DAOINE.

Níord é lúdoán amháin go dtáinig an smaoineamh san ina aigne do an uair sin. Ói na daoine beaga go léir, mó�-timpeall an tseomra móir, idir sac d'a greim bid a iarras, ag feacaint anonn ar an bphacáid a bhí call ar deis an rí agus bi sé daingean ina n-aigne go léir nda raibh ann aé leat-amachán. Ói a ceann agus a ceannaigte agus a balla beaca go léir Ró-mór, Ró-anスピanta cún puinn cruinnis aigne beirt istigh ann. Rug an smaoineamh san greim níos daingne fós ina n-aigne nuair a conaiceadar an t-uallach móir bid a it sé. Is amhlaid a cuireadó clár móir ar a glúna cuige agus cuireadó an dia ar an gclár. Cuireadó dótain beirte cuige ar an gclár. D'oscail sé a déal agus cuir sé an méid sin isteach ann in éineacht. Is ar éigin féad sé é tabairt fíona fiacla di sé comh suaraid san. Ói sé imite siar gan tuairisc sar a raid fíos aige, puinn, go raid sé ina déal. Ansan cuireadó dótain trír cuige, dótain ceatráir, dótain cùigir. Biodh an dia ite aige comh tiub agus a cuirtí cuige é. Ói ionad agus scairo ar an gcuideactamh nuair a conaiceadar an dia go léir ag imeacht. Níor ligeadar ortu, áfach, go raid bláire ionad ortu. Biodar Ró-onóraid, Ró-béasach cuige sin. Ciongleadaid an ionad comh maic san, le caint agus le sult agus le magadh eatarthu fén, nda tuig aodh go rabhas ag déanamh aon ionad de. Um an am ina raid a nrodain bid ite acu go léir, ói dótain deichniúir agus daichead acu-san de dia ite ag aodh.

Nuaire a bhí an bia caite tuigeadh an deoc timpeall. Daineadh na spioigíodh as na barraillí, mar a baineadh an céad oíche úd. Ansan is ea bhí an obair ag an luict fríteálaíomh. Cártaigh sí go bpéarfaidh Aodh deoc a ól as? Deardh sé comh maith aige beirt ag casadh le deoc a ól as méaracán le beirt ag casadh le deoc a ól as aon ceann de na hártaí a bhí acusan. Cúimnís Eisirt ar shéift. Slaoigh sé cuige ar an bpéar tis agus tug sé cosgrá dó.

"Dain an ceann uachtair le buille tuigis as an mbaraille móir san tall," ar seisean, "agus déanfaradh sé an gnó."

Dain. Cuireadh an baraille agus a raibh teoiric ann ar an dtalamh cun Aoda. D'éigean dó péim é tógaínt agus é cur ar an gclár a bhí ar a ghluana. Ni péarfaidh an luict fríteálaíomh an baraille cur in airde ar an gclár dá bpaisíodh Éire air. Rug Aodh air díreach mar a béalraíodh fear ar mórnán agus cuir sé cuige ar an gclár é. Ni ró-pada go raibh sé folamh aige. Dúradh leis é cur ar an dtalamh agus lionadh arís dó é.

Biodar go léir "ag ól agus ag doibhneas" ar feadh tamall maith. Táinig an t-am sur ceapadh go n-éireodh lúbdán agus go ndéanfaradh sé caint. Níor éirisg sé. D'éirisg Eisirt agus d'íarr sé ar an Ardóri cead cainte tabairt dó. Tug. Ansan labair sé.

"An uair deireannach a biomar anso i bpocair a céile," ar seisean, "labair an ardóri linn ar méid a cumaícta, ar neart agus ar lionmhaire a mórr-slua, ar uaisleacht agus ar tréime a taoiseach agus a ríte féinne, agus duit sé linn ná raibh an cumaícta san ar bith a

Dearftadh daoine ná ollmaiteas amach as an ri-teaghlach so ar éigin. Nuair airíos féin an caint sin nior péadas gan gáire déanamh. Táinig fears ar an Ardri. O'fiafraig sé diom, os buar gcomair go léir, a maite agus a mór-uaisle tuata lucre agus lúpracán, cad fentear dom an gáire sin a déanamh. Dúras-sa, a freagrach, gurb eol dom cùige de cùigi Cireann agus go raibh fir ann go mbéarfad aon fear amán acu daoine agus ollmaiteas amach as an ríteaghlach so ar éigin, in ainneoin lúbdáin agus seacht gceata féinne tuata lucre agus lúpracán. Nuair airíse an tArdri an focal san uaim táinig fears mór air agus d'ordais sé mé gabáil agus dioltas a déanamh orm mar gheall ar an gcaint a dúras. D'iarras ar an Ardri agus ar an gcuideáctam a bhi láitreach go mbogfaí diom agus go ligfi dom dul go dtí an áit ina raibh na fir móra san agus go dtadarrfainn liom anso comharcá sophericse a taispeánfaidh sur labras firinne nuair a dúras an caint. Fágaim anois fén Ardri féin agus fúidhse, a maite agus a mór-uaisle, ar labras firinne nó ar labras dréag."

"Labrais fior! Labrais fior!" ar siad go léir agus iad ag féacaint ar dothu agus ag cur na súil tríd, ó gach aon páirt den tseomra. Bí dothu ag féacaint anuas orcaí mór-timpeall agus a dhá súil ar dian-leataidh le hionaidh nuair a conaísc sé na daoine beaga míona go léir agus iad comh hanamúil, comh haibidh, comh géarcaiseadh.

"Labras fior, a Ardri, agus a maite móra," orsa Eisirt. "Gabadh mé gan cùis. Deineadh

ÉASÓIR ORM. Deineadó ní orm ba measa ná mé ghabáil gan cùis. Labras fior agus cuireadó bréag im leit. Is é lubdán, Ardrí tuata lucra agus lúpracán, a cuir an bréag san im leit. Dá bhrí sin cuirim-se anois de gheasa ar lubdán dul go hÉamain mar a scónaionn Feargas mac Léide agus na fir móra, agus gurb é céad duine é a cífrid ar maidin amárach an leite coimde atá i gcoire mór na hÉamna, i dtéaglach Feargaís. Ní folair duit dul ann, a Ardrí, agus beirod tú bliain in Éamain sar a dtiocfaid leat casaod tar n-aicis go maitlinn."

Suig Eisirt. Crom na daoine a bhí ina aice ar é ceistiú i dtaoibh na n-ionáí saoil a chonaic sé i gCúige Uladh. Bhí sé a n-insint d'oirbhe. Bhí gasra tall, leis, ag ceistiúcán ar doth agus bhí doth ag tabairt gac tuairisce d'oirbhe comh maith agus d'fhead sé.

D'ÉIRIGS lubdán agus sleanntais sé amach. D'ÉIRIGS Débó agus sleanntais sí amach ina diaid.

CAIBIDIL A VII

CONCÁN NA LEITÉAN

"Is cruaidh an cás ina bfuilim anois, a Débó," arsa Lubhdán.

"Deinis dearmad mó�, a rí," ar sise.
"Ní raibh aon éart agat an ghabháil úd a cur
ar eisirte go utá go mbeadh deimhne agat air
go raibh dréag aige a insint."

"Ní foldair dom imeacht laitreat, a Débó,"
ar seisean. "An dtiocfaír-se liom nō an
bpanfair anso im dháiridh?"

"Ragad-sa leat, a rí," arsa Débó.

Ansan tugadh cùcu an t-eac bús agus cuairt
lubhdán ar an eac, agus cuairt Débó ar cùla
lubhdáin.

Miord fada go rabhadar in aice Éarnána Macá.
Ba comhdeas don eac bús muir agus tir, cnoc
agus gleann, áit gárd agus áit réid, agus ba
luata ar an sli é ná an seabac agus ná an
fiolar. Biotar in aice na hÉarnána i bpád
roimh eiri lae. Sleáinníodar isteac sa叱air
i gcan fíos d'enne.

"Cuardais an叱air, a lubhdáin," arsa
Débó, "don leitin úd a duitse eisirte, go
bpeácair vircti agus go n-imímid abhaile sar
a mbeidh na daoine ag eiri."

Sa叱air déibh cuadar isteac i bpálás
an rí. Fuaireadair an coire mó�, coire mó�
na hÉarnána, agus fuilleac na leitean ann a
deinead don tslua aréir roimhe sin. Ói tuairim

acu go raibh curid éigin den leitint sa coire, ac ní féadfaidís féacaint isteac sa corcán. Ói sé ró-ard. Táinig lúbdán in aice an corcáin. Ní raibh ann ac mar a bheadh sicín circe ina aice. Ói sé ag gabáil timpeall ar an gcorcán agus a thá láimh sinte in airde, ag scuimilt de taoibh an corcáin, féacaint an bphaisgead sé aon rud go bpéadfaid sé greim a bheit air. Ní bhfuair. Ói taoibh an corcáin comh sleamain le gloine móir-timpeall. Ói sé i gscrúacás agus bí an oíche ag imeacht.

"Éiris in airde ar an eac, a rí," arsa Débó, "agus b'fheidir go mbeipeas ardo do dtóchain ansan cun bheit ar béal an corcáin."

Cuaigh sé in airde ar an eac. Táinig sé féin agus an t-eac isteac in aice an corcáin. Seasai g sé suas ar drom an eic agus sín sé in airde a láimh. Ói barraí a méireanna i ngiorraíct cùpla orlaic don bponsa airgíod a bí móir-timpeall ar béal an corcáin. Tug sé léim agus rug sé ar an bponsa lena láimh deis. Dain sé casadh as féin agus cuir sé an láimh clé ar an bponsa airgíod. Dailigh sé suas é féin go dtí go raibh cos leis ar fadra an corcáin, ar an bponsa airgíod. Ói sé ag féacaint síos sa corcán, ac ní féadfaid sé an leite a feiscint mar bí an doirceacht ann. Sín sé síos láimh leis, féacaint an bpéadfaid sé a láimh a cur ar an leitint. Ní féadfaid. Ói an leite ró-fada síos. Díreach agus é ag tarraingt na láime cuige, sleamhnaigh a cos a' fadra an corcáin agus tit sé isteac! Ói oiread leitean ar tóim an corcáin agus go ndeacaigh sé síos go dtí an dáascaill inti. Ac ní raibh sí te. Ba mait-

an bail air ná RAID. Bí si i nuvíreató a teas. Tug sé TARRAÍT AR É FÉIN A TARRAING AS AN LEITIN. Is amlaíd a chuaig a thá Láim sios inti leis an ionpairt, agus ansan ní féadfaid sé láim ná cos a CORRAI IN AON COR, Bí sé com daingean san saithe sa leitín agus bí an leite com riúin sin.

" IS FADA ATAOI, A FIR DUIB! " ARSA Débó amuig. " CAO TÁ AD COIMEADÓ? " AR SISE.

Gruaig dubh casta is ea bí ar lúbdán, agus bí a éraiceann com geal le sneacta agus a thá grua com dears le caor. Gruaig fionnáin is ea bí ar an geuid eile de tuait lucra agus lupracán. Ní RAID gruaig dubh ar aon duine eile ann ac ar an rí féin. Sin é cùis go ndeirtí, " a fir duib " leis.

O'freagair sé Débó as an gcorcán.

" IMIG-SE ÁBAILE, A Débó," AR SEISEAN. " TÁIM-SE CEANGAILTE GO DAINGEAN ANSO. NIL AON BREIT AGAM AR AN ÁIT SEO A FÁGAINTE GO UCI GO DTÓGA MUINTIR AN RI-TEAGLAIS AS MÉ."

" MÁS MAR SIN ATÁ AN SCÉAL AGAT, A FIR DUIB," ARSA Débó, " IS FOCAL BAOT AN FOCAL A DÚRAIS GO MINIC CALL SA BAILE NUAIR A DEIRTEAD NÁ FÉADFAID NEAC FÉ GRÉIN COSC NÁ CEANGAL A CUR ORT I GCOINNE DO TOILE FÉIN."

" FOCAL BAOT AB EA É SAN AMHRAS, A Débó. BEIR COSC AGUS COIMEADÓ ANSO ORM GO CEANN BLIANA, AN UILE LÁ DE BLAIN, AGUS NÍ BEIR DON BREIT AGAM AR AON RADARC A FÁIL AR TUATA LUCRA AGUS LUPLICÁN GO UCI GO IMBERD IOMLÁINE NA BLIANA CAITE. AC IMIG-SE ÁBAILE, A Débó, AGUS BEIR LEAT ÁBAILE AN CAPALL SAN."

" NÁ HABAIR-SE SIN, A RÍ," ARSA Débó. " NÍ

imeod-sa uaitse go brac̄ go bfeicead̄ cad̄ imeoib̄ ort."

Bí an lá tógra. Bí muintir an ri-teaghlais ag éiri. Ba gearr go dtáinig curu acu cún na haité ina raib̄ an coire mó. Ó féacadar sa coire. Conaiceadar an firín beag gleoite agus é istigh sa corcán agus é ceangailte sa leitín mar a bheadh cuil ar méis meala. Liúdar agus scairteadar ar Sáirí. Biudar ag dul ó triteamh go triteamh Sáirí ar feadh tamall, ag féacaint ar an scuma ina raib̄ sé agus ar an gcor a bí air. Fé deireadh tógradar amach as an gcorcán é agus glanadar an leitc é agus rusgadar leo é ag triall ar feargas.

"Mo chogús!" arsa Feargas, "aé ní hé sin an fear beag a bí anso arú inné. Folt fionn a bí ar an bpear mbeag úd agus casair duibh atá air seo. Cé hé tusa, a fir big?" ar seisean, "nó cá tir as a dtángais?"

"De tuata lucrea agus lúpracán mé," arsa lúbdán, "agus is mé is rí ar na tuata sin, agus lúbdán m'ainm."

"An leatsa an fear beag fionn a bí anso arú inné?" arsa Feargas.

"Is liom," arsa lúbdán.

"Táinig sé siúd anso ar dtúis agus tángais-se anso a nois. Cad tá ag bur dtabhairt anso? Cad na taoibh ná fanann síbh sa bhaile? Ma taoi-se comh gcear-cúiseac leis an bpírin eile, measaim náic maití an baird orainn síbh a bheit ag teacth anso dugaínn. Táinig an fear fionn ar dtúis ag brat na tire seo. Tángais-se a nois cún pé droch-beart atá ar aigne agaibh a cur cún cinn. Cé ní seo?"

Bí fears agus feargas agus bí féacaint an-comhloic aige nuair a biont an fears air. Má bí, nior staon lúbdán ón bfeacaint ná ón bfeirg. O'fearc sé roir an tár súil ar fears agus bí an féacaint comh tána, comh seasamhach san gur deag ná sur staon fearsas.

"Is i sin mo bean," arsa lúbdán. "Is i is daintiarna ar tuata lucra agus lupracán, agus Débó is ainm dí. Ni hag brac na tire seo ná ar tí diobálá déanamh uitse ná tod muintir a tágamar anso. An fear a tainig anso an lá féideireadh Eisiort is ainm dó. Is é ollamh tuata lucra agus lupracán é. Dúirt sé go raibh daoine an-móra anso i gCúige Uladh. Nior creidreamar a caint. Gabad é mar gheall ar an gcaint bréogach a rá, dar linn. D'iarra sé aisce agus cairde trí lá agus trí oíche cún go dtiocfaidh sé anso agus go mbéarfaidh sé leis abaire comhára soipeicse a taispeánfaidh d'úinn go léir go ndúirt sé fior nuair a dúirt sé go raibh na fir móra so i gCúige Uladh. Táinig sé. Conaiceabair go léir é. Rug sé leis abaire ag triall orainn do dhí Eigeas. Comh luat agus conaiceamar do dhí Eigeas bí fios againn sur firinne a labair Eisiort agus sur deimead éagóir air. Ansán cuir Eisiort de gheasa ormsa teacht anso go hÉamain agus sur mé céad duine cípeadh an leite coimte a déanfaidh anso ar maidin inniu. Ag iarrainn radarc a fáil ar an leitín sin a bhos nuair a titeas isteach sa coire. Sin é firinne an scéil go léir agat, a fearsaist," arsa lúbdán, "agus," ar seisean, "ní vúras-sa bréag riath."

" Tá go b्रeá! " arsa feargas. " B'fēidir
go bpuilimio beagán moctaolac, dar leatsa,
a Ardri bīs. Ná meas id aigne, áfach, go
Screidpimis caint den tsōrt san. Beirtear
amach an tArdri beag so agus cuirtear i measc
an ḡarb-teaglaig é agus coimeádtar go maité.
Caitpear a déanam amach cad é an gnó a tug
anso é, nó cad é an tuisce-pé-talam atá
beartaite ag na daoine beaga so a déanam
orainn."

Rugadh lubdán amach agus coimeádató é i
measc an ḡarb-teaglaig, agus is é a bī go
dochairdeac ann. Níor miste, dar leis, ḡarb-
teaglaic a tabairt ar an muintir a bī ina
timpeall. Óiodar ḡarb ar gac aon tsaghas
cuma ; ḡarb ina mbéasa ; ḡarb ag ite agus
ag ól ; ḡarb ina scuireactanas. Ní raibh aon
taiti riám ag lubdán ar a leitέiri agus bī
an scéal go mí-ċotromach aige eatarthu.

Caibidil A VIII

In eamain macta

Rugadh isteac Dabó agus cuireadh ina sui in airde ar an mbord i, ar láimtheis feargais, díreach mar a cuireadh eisirt nuair a bhí sé ann. Diod na mná uaisle go léir ag baint cainte aisti agus ag baint suilt aisti, ach nior taithi si leo leat comh maic agus a taithi si le feargas, agus le riogra ultra.

Ba léir dóibh, roir riogra agus mná uaisle dóibh, ná raibh aon dean láitreach a bhí leat comh huasal léri, i ndealramh ná i gcló, i gcruth ná i bpearsain, i ndeild ná i maisiúlacht. Is amhlaid a méadais a lagau a háilleacht ar gac aon tsaghas cuma.

Bí feargas ag baint cainte aisti. Bí gac aon tsaghas eolaí uairí ar Ma Faitlinn agus ar chuaíche Luéra agus Lúpracán; ar a nóna agus ar a sli beata agus ar a mbéasa; ar a luict léinn agus eolaí agus ealaion; ar a n-aos dán agus ar a n-aos ceoil agus ar a bpili. Is é rud a táinig as an gcaint sin do feargas ná gur buaileadh isteac ina aigne gur innis lúdtán an firinne do agus ná raibh aon uisce-fé-talamh aige féin ná ag eisirt a déanamh, agus ná raibh aon gnó acu go Cúige ultra ac an gnó a dúradar.

Comh luat agus a chuis feargas an méid sin doordaig sé lúdtán a tabhairt ina láchair.

Tugadh isteach é agus cuireadh ar suiochain in airde ar an mbord é, in aice Béibh.

Lábar feargas leis.

"A Ardri tuata lucre agus lupracán," ar seisean, " is eagal liom sur deineas éagóir ort. Measas go mb'férdir sur námaid tú agus sur agh brat na tire seo a tángais. Nil sé ceart agh rí, má bionn aon droc-iontaobh aige as duine iasacta a tagann éighe isteach as tir iasacta, gan an uile sagasaireacaí a tabairt sar a mbéarfaidh an duine iasacta leis eolas éigin, nó aitne éigin, a cuirfeadh ar cumas námaid teacht i gan fios agus díobáil a déanamh don tir agus do muintir na tire. Uime sin is ea cuireas-sa tusa sa gárd-teaghlach agus coimeád comh daingean ort. Ón gcaint a tarla anso anois, idir mé féin agus do baintiarna, buaileadh isteach im aigne nac éun aon díobáil a déanamh do Cúige Uladh ná d'Ultais a tángais, ac mar gheall ar na geasa a cuir do rí ollamh ort. Dá bhrí sin, a Ardri, gaird mo leatscéal agus maití dom an éagóir a deineas ort."

"Tá go maití, a feargais," orsa luibhdán. "Mura bhféadann dá Ardri mar tusa agus mise maiteamh dá céile agus caradas a tabairt dá céile, conas is féidir dár nroaoine ar gac taobh caradas agus muintearas a tabairt dá céile mar is ceart? Dein Ardri Uladh éagóir ar Ardri tuata lucre agus lupracán. Tá an éagóir sin maite. Ni déanfaradh éinne de tuata lucre agus lupracán díoltas coicé mar gheall ar an éagóir sin. Ac tá so agam le níarraidh ar Ardri Uladh, ná fágfar a tuilleadh sa gárd-

teaghlac mé. Tá andla na bpear mór san Ró-crom. Níl dom éacht aig an mbolad atá ins gach aon ball ina mbionn na fir móra gárda san. Ní maicín an cóir aig Árdri tá cur ar Árdri eile é fágáil ina measc."

" Is fior san, a Árdri, ac b'féidir tá mba ná deas coimeád ort go n-imeoifé uainn."

" Óeirim mo briatár ri túit, a fhearásais." Arsa lúbdán, " pé coimeád a bhearr orm ná ná bhearr, ná nimeoibh uairibh go bráca go dtí gur toil leat féin agus le hultaisg mé imeacht." " Tá mba dóbh liom gurb fior san," arsa fhearás, " ní bheifeá-sa idir an ngard-teaghlac."

" Níor briseas-sa mo briatár riám," arsa lúbdán, " agus ní brisfead go deo."

" Tá go maicín, a Árdri," arsa fhearás. Ansan d'ordais fhearás seomra áirite, seomra deiridh, an seomra ba deise agus ba gile agus ba grianai a bhí sa ri-teaghlac, a ceartú agus a cérú agus a cur i dtreo d'lúbdán. An fáid a bhí san tág déanamh tuigeadh " nua gáca bíobh agus sean gáca tí " aig triall air féin agus ar bhearr, agus tuigeadh an uile sagas onóra agus urrama dóbh, agus déim fhearás agus an uile duine den chuidéactain an diceall ba mór b'féidir cún ácas a cur ar an mbeirt agus cún aoiúneas a tabairt dóbh.

Bí an aimsir go suairc agus go haonibhinn acu as san amach. Bí fhearás aig baint cainte as lúbdán, & fiabhráidéad é an sagas dulce a bhí aige i Maistílinn agus conas a cuireadh na dulce i bperöm; cad é an neart blá a bhí aige agus conas a deintí gnótais cogairí a mhúineadh

ÓÓIB ; CAD IAD NA GNIOMARTA GAILE AGUS GÁISCE A ÓEINEADÓ NA FIR LÁTÓRE A BÍ AIGE. NI RAIB AON TSEÓ AC AN SULT A GEIBHEADÓ AN CUIDEACHTA SNA TUAIRISCI A TUGAD LUBDÁN UAITÓ AR NA CATANNA MÓRA A TROÍDEAD TUATA LUÇRA AGUS LUPLICÁN 1 GCOINNE A NÁMATÓ, AGUS AR NA GNIOMARTA IONTACA A ÓEINEADÓ NA FIR MÓRA A BÍ ORTU. D'INNIS SÉ ÓÓIB I DTAOIBH SLOMAIR MÍC GLAIS MÍC SLOMRAIDE AGUS CONAS MAR A ÓEINEADÓ SÉ AN FEOCADÁN A LEAGADÓ LE HAON BUILLE CLARDEAM, RUO NÁ FÉADFAÐ AON FEAR EILE AR TUATA LUÇRA AGUS LUPLICÁN A LEITÉID A ÓEANAM.

" TÁ SÉ NAC MÓR SEACT N-ORLAC AR AIRDE," ARSA LUBDÁN, " AGUS TÉAGARTA DÁ RÉIR, AGUS É CUMTA CÓRAÍ FUINNÍUIL, AGUS AN DÁRÉAG EILE IS TREISE AGAINN DO TEACT CUIGE IS É A NOÍCEALL É TREASCAIRT."

BA ÓÓIS LE DUINE GO DTITFEADÓ AN T-ANAM TURTE AS CUID DE NA FIR A BÍ LÁITREACHT NUAIR AIRÍODAR AN GNIOM MÓR, AN FEOCADÁN A LEAGADÓ LE HAON BUILLE CLARDEAM, AGUS NEART UAPÁSAC AN FIR A BÍ SUAS LE SEACT N-ORLAC AR AIRDE. NIOR SÁIR FEARGAS IN AON COR, ÁFAC. SLAC SÉ CAINT AN FIR ÓÓIS COM MÓR DÁIRÍRE AGUS DÁ MBA AG TRÁCT A BÉADÓ SÉ AR ULTAG ÉIGIN A BÉADÓ SUAS LE SEACT DTROÍTE AR AIRDE AGUS A BAINPEADÓ AN CHOS DE CAPALL LE HAON BUILLE CLARDEAM. CONAIC LUBDÁN AN CUID EILE AG SÁIRÍ AGUS SAN AON SÁIRE AG TEACT AS FEARGAS. LABAIR SÉ.

" NI RÓ-MAIT AN TUISCINT ATÁ AG CUID DEO DAOINE-SE, A FEARGAS, A BRÁCAIR," AR SEISEAN.

" CAD UIME GO N-ABRANN TÚ AN CAINT SIN, A ARDRÍ ?" ARSA FEARGAS.

" IS CÚRSAÍ SÁIRÍ LEO FEAR LÁIDIR AR TUATA

luéara agus lúpracán a bhí suas le seacht n-ORLAÍC AR AIRDE. Dá mbeadh sé suas le seacht DTROÍTE AR AIRDE NI DÉANFAIDÍS AON GÁIRE UIME. CÁ BPHIOS DÓIBH NÁ GO BPHUÍL TÍR ÉIGIN AR UACTAR NA CRUINNE AGUS GO BPHAIŞPI FEAR LÁDIR ANN A BEAD SUAS LE SEACHT SLATA AR AIRDE. DÁ DTAGAÐ FEAR Ó TÍR DEN TSÓRT SAN ANSO GO CÚIGE ULADH AN DÓIG LEAT AR CÚRSAI GÁIRI LEO É?"

"Má tá a leictéir de tir ann, a lubdán, a brácair," arsa Feargas, "tá súil agam go bphanaidh na daoine sa baile ann, nó má fágann siad an baile ná faighidh siad eolas na bliana mar a phairis-se agus do baintiarna. Dá bphaişidí, measaim nac gáiri a bainfidh as uaisle Ulad."

STAD AN GÁIRI LÁITREAC. Táinig náire ar na huaisle nuair a cuigeadar an droc-mhúineadh a bhí taispeánta acu u'lubdán agus do Débó, agus cromadhar ar a ndícheall a déanamh cunurraim agus onóir a taispeánt doibh ar gac aon tsaghas cuma. Ni raibh aodh Éigearas ann. D'fhan sé i Má Failtinn i dtéannta EISIRT. Ác bhí fili agus éigse agus lucht ealaion go tiubh acu in éagmhais Aoda, agus cuireadar ar siúl iad cun spórt agus aoibhneas agus caiteamh aimsire a déanamh u'lubdán agus do Débó.

CÁIBIDIL A IX

Ó Á ARDRÍ

Nuaire a bhí deireadh leis an bphéasta agus leis an gcaitheamh aimsire tós fheargas lúbdán ar a bhois éigse, agus tós an riogán óg úd hébó ar a bhois. Bí an t-arágáil, an seomra deiridh, curtha i dtreo thóibh um an dtaca san, fé mar a ordais fheargas. Rug fheargas agus an riogán óg an beirt leo go dtí an seomra san. Lean tuilleadh den churdeactain iad.

"Seo, a Ardrí," arsa fheargas. "Biodh an t-arágáil so agatса an fáid a bheitheadh tú anso i gCúige Uladh."

"Is mait an t-arágáil é seo, a fheargas, a brátair," arsa lúbdán, "ac tá arágáil agam-sa sa baile i Mhá Faitlinn atá níos pearr go mór ná é. D'ór dears atá an leat uachtarach dem arágáil-sa déanta, agus tá an leat iochtaraic de déanta d'airgead gléiseal. Tá párdoras finndroinne os cionn a dorais agus is d'umha atá an táirseac déanta, agus is é d'ion atá air ná cleití na n-éan is áille dot. Tá coinnleoir álainn ór-daithe i láir an arágáil sin agus coinneal ar lasadh sa coinnleoir sin agus tugann an coinneal san solas dúinn, solas aoiúinn ná tagann lagú ná doréú coicé air. Tá mórtímeall ar solas na coinnle sin cordón de clocha luacmara a bionn coitianta ag taitneamh agus ag spréacarnais sa tsolas.

"Níl gruaig dub ar éinne dár nuaoine. Folta buí barácas a atá orcu go léir. Níl dub ac mise agus an Ardriogan anso. Agus féad, a feargais, a drácair, ní tagann breoiteacht ná easpa sláinte ná aos ná foirfeacht ná bás ar éinne sa cír as a dtángamar. Bionn gac éinne i mbliat na hóige ann coicé. Agus éinne tagann ag triall orainn agus sur mait leis panaint, bionn mile fáilte agamh roimhe. Tá ár nuairse ar oscailt i scónai do gac éinne a tagann."

Fágadh lubdán agus Débó san aragal san, agus tagadh feargas gac aon lá agus beiread sé leis ar a bhois lubdán, ag taispeáint na tire do agus ag taispeáint na nuaoine do, agus biond sé ag faire ar gac aon focal a tagadh ó lubdán mar cuigeadh sé go mbiond an-dri agus an-domhneas ina caint. Agus ní hé feargas amáin a biond ag faire ar a caint ac an uile Ultac, uasal agus iséal, a geildeadh aon caoi ar deit ag eisteact leis.

Bí fear ar teaghlach feargais agus b' é a gnó tinte an teaghlais d'adú agus aire tabairt dóibh i dtreor ná roghairdís in éag. Siolla tine a tugtaí ar an b' fear go raid an cúram san air. Bí an siolla tine lá ag adú na tine agus bí lubdán ag feacaint air. Cuir an siolla péileann ar an dtine díreach mar a cuirfeadh sé aon admad eile. Labair lubdán.

"A fir seo a deineann deatácl mór ag adú na dtinte agus a loisceann mórán admait, ná loisc rí na gcrann. Dein an tine do rí na b'fleadh, d'feargas uasal na sló, ac ná cuir sa tine sin rí na coille. Ná loisc rí na b'fleadh

DO RI NA ÚPLEAO. IS FANN É AN FÉITLEANN. NIL SLÓITE MÓRA AIGE MAR ATÁ AG ARDRÍ ULAO. AC TÁ A NEART PÉIN AIGE. NIL AN CRANN SAN AG FÁS AS TALAM NA HÉIREANN NÁ PUIL FÉNA SMAÉT. CUIREANN SÉ A SEASA CAOLA FADA TIMPEALL AR AN SCRANN IS MÓ AGUS IS TREISE, AGUS IS SEIRBÍSEAC AN CRANN SAN UÓ PEASTA. NÁ LOISC É, A FIR AN DEATAIS. IS DUAL DO AN URRAIM IS DUAL DO RI. TABAIR DO AN URRAIM IS DUAL DO, NÓ BEIR A CÁTÚ ORT. GOINFIODH FAOBHAR TÚ NÓ BÁITFHODH UISCE TÚ.

"NÁ LOISC AN CRANN-ÚLL ÁLAINN, CRANN NA NGÉAS ÓFAON FÉ VALAC MILIS, CRANN AN CÍNN DÁIN GUR MINIC AIR LÁM AN DUINE.

"NÁ LOISC AN DRAIGEAN DUB. NI LOISCEANN SAOIR É. TUAGANN SÉ DION DON ÉAN SA GEIMREAO.

"NÁ LOISC CRANN SAILÍ, CRANN NA ÓFILÍ. TÁ MILSEAÉT DÁN ANN. TÁ MIL DO BEACÁ ANN. IS AOIBHINN BEIT AG ÉISTEAÉT LE CRÓNÁN NA MBEAC AGUS IAD AG DEOL NA MEALA AS A BLÁTA. NI CEART É CÚR SA TINE.

"LOISC AN CAORTÁNN, CRANN NA NORAOITE, CRANN CAOM NA GCAOR NOEARSG, CRANN NA BPISEOG AGUS NA DEISMIREACTA. AC SEACAIN AN COLL, COLL NA NGÉAS ÓFANN AGUS NA GENÓ A TAITNEANN LEIS AN ÓPIACAIL. NÁ LOISC AN COLL, A FIR AN DEATAIS.

"AN FUINSEOIS ; DORCA A DAT. CUIREANN SÍ LUAS I ROTANNA ; SLATA I LÁMA MARCAÉ ; RUAISS AR NÁMÁID I SCAT. IS MAIRS A LOISCPEAO Í.

"LOISC AN DRIS, AN RUO RIGIN DEILGNEAC A SEARRANN COS AN DUINE AGUS A STRACANN A CUIRO ÉADAIS. LOISC AN DRIS ROI'R CRION AGUS GLAS.

"ADHMAU TE DAIR ÚR. NI GNÁT ÉINNE SÉIM UAIT. CUIREANN A GHAL TINNEAS CENN AR DAOINE AGUS CUIREANN A GHRIOS TINNEAS INA SÚILE. NÁ CUIR SA TINE AN T-ADHMAU A CUIRFEADH MEABHRÁN AGUS SILEADH SÚL AR DAOINE.

"NÁ STAON ÓN GCRANN FEARNA A LOSCAÐ: BHÓB TEASAI NA COILLE. IS FAUA BÓ FUACHT DUIT TINE FEARNA AGUS SCEICHE GILE.

"CUILEANN, LOISC A ÚR. CUILEANN, LOISC A CRION. CUN TINE NIL CRANN LE FÁIL IS PEARR NÁ CUILEANN.

"AN TRÓM, AN DROC-ADHMAU, CRANN EACRA NA SLO SI, LOISC GO MBÉIR ÍMA GHUAL.

"LOISE AN BEITE NUAIR A GHÉOBDAIR SÍNTÉ AR AN DTALAMH É. AGUS LOISE GO MALL AGUS GO MOCH, PÉ TRÁC IS MAIT LEAT É, AN CRANN ÚV GO MBIONN A DARR AR CRÍC.

"AO AN T-IÚR, AN T-ADHMAU IS UAISLE DIOB GO LÉIR, CRANN NA BPLÉADH, MAR IS EOL DUIT, DABAÉA DONNA IS CEART A DÉANAMH DE.

"GLAC MO COMAIRLE, A FIR AN DEATAIGH. CUIRFIDH AN COMAIRLE SIN AN RAC ORT I DTAOBH ANAMA AGUS COIRP."

TUG AN GIOLLA AIRE MÁIT DO GAC FOCAL DÁR LABAIR LUHDÁN AN UAIR SIN AGUS GLAC SÉ AN COMAIRLE AGUS DÉIN SÉ BEART DÁ RÉIR AS SAN AMAC.

BÍ LUHDÁN AR AN SCUMA SAN I SCÚIGE ULADH AGUS SAOR-COIMEADH AIR AGUS NIOR BEAG D'AITEAS LE FIR ULADH AGUS LE FEARGAS BEIT INA FOCAIR AG FÉACAINTE AIR AGUS AG ÉISTEACT LENAH CÁINT. AN DREIS A BÍ ACUSAN AIRSEAN I MéID COIRP BÍ SÉ AIGSEAN ORCUSAN I NGÉARCÚIS AGUS IN ÉIRIM AGUS IN INTLEACT AIGNE.

Dein FEARGAS CATAOIR BEAG TEAS, i bPÓIRM CARBAID, AGUS DAINNÍS SÉ AN CATAOIR AR A CUÍSLINN CLÉ, AGUS CUIREADH SÉ LUBDÁN INA SUÍ SA CATAOIR SIN. ANSAN GABAÐH SÉ OMAC AR PUAIÐH NA HÁITE AGUS CUÍDH D'UAISLE ULADH IN ÉINEACHT LEIS, AGUS IAD GO LÉIR, IDIR RÍ AGUS UAISLE, AG FAIRE AR SAC AON COR A CUIREADH LUBDÁN DE, AGUS AR SAC AON FOCAL A DEIREADH SÉ.

CUADAR LÁ GO TIGH DUINE UASAIL A BÍ IN A CEANN AIRM AG FEARGAS. BÍ BRÓGA NUAS FACTA AG AN DUINE UASAL AGUS BÍ SÉ A GSUR UIME. TUG SE PÉ NDEARA GO RAIBH NA BOINN AN-TANAI FÚTU. ÓIRÍS SÉ AR SPÍDIÚCÁN AR AN NGREASAI AGUS AR GSÉARÁN NÁ SEASÓDH NA BRÓGA AON FAIDH, MAR GSÉALL AR NA BOINN A ÚET COM TANAI FÚTU AGUS DÁ ÉAGMAIS SIN NÁ COSNÓRDOIS BOINN A CHOS AR CLOCA AN BÓCAIR NUAIR A BEAOÐ AIR DUL AR SLOGAÐ LE FEARGAS.

NUAIR A TÁNGADAR UAIÐH CUIR LUBDÁN GSÁIRE AS.

"CÁD PÉ NDEAR AN GSÁIRE SIN, A RÍ?" ARSA FEARGAS.

"AN PEAR ÚD A BÍ AG CÁINEAOÐ NA MBRÓS," ARSA LUBDÁN, " IS BEAG AN GSÁ ATÁ AIGE LE HIAD A CÁINEAOÐ. TÁ NA BOINN TANAI. MÁ TÁID FÉIN, MAIRFIÐ BOINN NA MBRÓS NÍOS SIA NÁ MAIRFIÐ BOINN NA GSOS."

NÍ RABÐAR I BPFAD IMIÈCE Ó TIGH AN DUINE UASAIL SIN NUAIR A TÁINÍS SCÉALA CUCU GO RAIBH AN DUINE UASAL MARBH. GO DTÁINÍS CEANN-AIRM EILE CUN AN TI CÉANNA. GSUR ÉIRÍS IDIR AN MBEIRT. GSUR TROIÐEADAR, AGUS GSUR TIT AN BEIRT.

"SEA," ARSA LUBDÁN, " BÍ NA BOINN ÚD LÁIDIR A NUÓCTAIN!"

Ar teaglae feargas a bhí an deireadh a maraig a céile. Deinead éad a tórram. Bhí feargas agus lubdán ar an dtórram. Conaíodh lubdán ar dà corp agus éad ina lú in aice a céile ar an gclár. Bhí sé ag féacaint orcaí ar feadh tamaill mait.

"Caois is dóig leat díobhanois, a rí?" arsa feargas.

"Féacann siad an-thuintearta le céile anois, a rí," arsa lubdán. "Tá siocáin eacarthaíanois," ar seisean, "siocáin a bheir buan."

Tar éis an tórraimh táinig lá a n-adlacta. Deinead an dá uais in aice a céile, agus cuireadh ornáid móir ar an huagha roisc gur bain na fir le teaglae an rí. Bhí curio de na daoine ag cogarnaigh.

"Is deise an uais seo," a deireadh duine.

"Ni deise," a deireadh duine eile. "Is deise i seo."

"Deir in aice na n-huagha mé, a rí," arsa lubdán, "go bpéacai sios iontu."

Rug. Tug sé tamall ag féacaint sios in uais acu.

"Deir cun na huagha eile mé, a rí," ar seisean.

Rug. Tug sé tamall ag féacaint sios inti sin.

"Déanfaidh san an gnó, a rí," ar seisean.

Druid feargas siar ó na huagha. Bhí sé fém agus a ráibh láitreach ag faire agus cluas ar gac éinne féacaint cao déanfaidh lubdán. Níor labair lubdán. Fé deireadh labair feargas.

"Cé acu uais is dois leat is deise, a ri?"
arsa Feargas.

"Is deacair roga baint as dá thí, a
Feargas, a cara," arsa Iubhdán.

Tug san abar machnaim dá raib Laitread.

Caibidil A X

DÍOL TAS NA ÓFÉAR MBEAS

Bí tuchtán ar an gcumha san in Éamain agus an Caiteamh aimsire ag feargas agus ag uaisle illat a baint as. Óc bí uaigneas mór ar tuata ludra agus lúpracán i ndiaidh a ri. Táinig na tiarnai agus na huaisle agus na maite móra i gcomairle, féacaint cao ba maité óróibh a déanamh éun an rí a fuascailt agus a cabairt leo abaire.

Deineadó a lán cainte mar is gnáth a déanamh i gcomairle dá sórt, agus biond sur cainteoiri beaga a bhí ag déanamh na cainte, deineadar oiread cainte agus dá mbeadh gac fear biond sé troitse ar airde in ionad aon leat-trois amáin.

Sa caint óróibh níor péad na cainteoiri gan a cabairt le cuiscint go raibh milleán mór acu ar Eisirt mar gurb i an gáire úto a thinn Eisirt pé ndear an rí beic i mbraigheanas i gCúige illat uathu. Níor lig eagla óróibh labairt ro-Soileir sa méid sin den scéal, mar bhí do dhícheas, an fear mór, an fatac, doar leo, ansúinna shuí ar a bosca agus nda raibh ceann aon fir acu tar leat sli go glúna air, agus urraim an domhain aige d'Eisirt. Tuigeadar ina n-aighe dá gcuiridis fears air ná bead aige ac eiri agus cromadh ar gabáil do cosa iontu agus go mbeuvís go leir marbh aige gan puinn

RÍGNIS. TUIG EISIRT CAD A BÍ INA N-AIGNE.
D'EIRIGS SE AGUS LABAIR SÉ.

"A maite agus a móR-Uaile tuata luCra
agus lúpracán," AR SEISEAN, "ní haon tairbhe
dúinn a nois beit ag cásamh an oilc agus an
mí-ád atá tagta orainn, ná beit ag iarráid a
déanamh amach cé fé ndear an t-olc ná cad fé
ndear é. Is ar cad a leigearspaird an t-olc is
ceart beit ag cuimneamh a nois. Tá lubdán
i gCúige Uladh ag feargas mac léire. Tá sé
ar saor-coimeád aige ann. Tá urraim agus
ondir aige dá fail ó feargas i gCúige Uladh,
agus óna bphuil d'Ultais ann, oireadó díreach
agus d'fheadraimis féin a tabairt do dámbeadh
sé anso sa baile againn. Is cuimín lib go léir
an caint úd a bain an gáire úd asamsa an
oíche úd a gábadh mise le hordú an rí. Labair
lubdán ar feabhas na gcurai agus na gcat-
míli a bí sa tig seo an oíche sin. Is iad na
curai céanna agus na cat-míli céanna atá anso
anocht. Labair sé ar na tréan-fír agus ar na
rí-damnaí mear-borba mear-láidre móR-
ghníomhaea a bí anso an oíche sin. Is iad na
tréan-fír céanna agus na rí-damnaí céanna
atá anso anocht.

"A maite agus a móR-Uaile, ní folair
domsa an méid seo a rá a nois. D'fiafraig
lubdán díbse an oíche úd an bfactas riám
cat-míli ab fearr ná na cat-míli a bí aige
féin. Dúrabhair go léir d'aon guth ná factas.
A nois an t-am agaibh cún a taispeáint cé acu
bí firinne sa bpreagra san nó ná raiib."

"Cad tá le déanamh againn cún san a tais-
peáint; a rí ollamh?" arsa Conán mac Ruicí.

"Dá mbead firinne sa bfreagra tú, a Condán," arsa Eisirt, "nágad seacht gceata fíonne tuata lucra agus lúpracán, fína gcurai agus fína gceat-mhíl agus fína rí-Damhná, lion a sló, go hÉamain, agus d'íarrfáidís ar feargas mac léide a ri a tabairt dóibh le fuascailt, agus déanfáidís luac maic a cairiscint dó mar fuascailt."

"Ó!" ar siar go léir, "sin é díreach atá agaínn le déanamh! Déinimis láitreach 6. Is trua nár cuimníodh air níos túisce!"

Sleas gac cat-mhile agus gac curaibh agus gac rí-Damna a neart sló fénim ar aon látaír agus gluaiseadaí gan a cuilleadh rígnis. Ní hinstear conas a cuireadar an tsli díobh ac sur broiseadaí faidé na hÉamhna agus go rabhair ann sár ar eirígs grían ar maidin amárach a bhí cugainn. D'eirígs lucht na catraí agus d'fearcadar amach. Conaiceadaí amuig ar an bfaidé na Daoine beaga go léir, na céadta milte acu, agus iad riarta sléasta go hálainn. In arm agus in éide agus in iordha cata, agus gan an fear ba mó acu tar leat-trois ar airde. Cuireadar teactaireacht isteac a rá sur teastaígh uatu labairt leis an Ardrí. Táinig feargas agus uaisle Ulaibh amach láitreach go fonnímar, ní hamháin cún an teactaireacht a freagairt ac cún go bpeicfíidis an radarc, leis. Ní raibh Eisirt amuig. D'fan sé fén agus doibh sa baile i ndiaidh na sló ag tabairt aire don áit. Táinig Conán mac Ruicír i gcomhgar d'feargas agus d'umhaig sé dó agus labair.

"A Ardrí Ulaibh," ar seisean, "tá luibhán, Ardrí tuata lucra agus lúpracán, anso i

MBRAIGDEANAS AGATSA. SINNE A MUINTIR. TÁNGAMAR AG TRIALL ORT A IARRAIÓ ORT ÓR RÍ A TABAIRT DÚINN LE FUASCAILT, AGUS TABARFAIMID LUAC MAIT DUIT AIR."

" CAD É AN LUAC A TABARFAIDH SIB DOM AIR? " ARSA FEARGAS.

" IS MÓR AGUS IS FAIRSING AN MACAIRE É SEO," AR SIAD, " AN MÁ SO NA HÉAMNA. CUIRFIMID BARR CRUITNEACTAN AR AN MACAIRE SEO SAC BLAIN DUIT, SAN A BEIT ORAIB É A TREABAO NÁ A LEASÚ NÁ AON PIOC EILE DÁ DUA FÁIL. NI BEIÓ ORAIB PIÚ AON GRÁINNE SIL A CUR ANN, AC FASFAIDH AN CRUITNEACT UAITI PÉIN CUGAIB INN BRÓIN TROM SAIIBIR."

" NI TABARFAO-SA LUBDÁN DAOIBH AR AN BUASCAILT SIN," ARSA FEARGAS.

" MÁ SEA," AR SIAD, " NUAIR NÁ TABARFA DÚINN É LE FUASCAILT DÉANFAIMID VIOLTAS ORT."

" AGUS CAD É AN VIOLTAS A DÉANFAIDH SIB ORM? " ARSA FEARGAS.

" IMEOIMID MÓR-CÍMPEALL TRÍ CÚIGE ULAO AGUS SCAOILFIMID SAMNA NA CÚIGE CUN A MÁITREACA AGUS DEOLFAIDH NA SAMNA NA MÁITREACA AGUS NI BEIÓ, AR MARDIN AMÁRAC, OIREAD LEAMNACTA LE FÁIL I GCÚIGE ULAO AGUS DÉANFAIDH DEOC D'AON BUNDÓIC AMÁIN."

" BIODH AGAIBH," ARSA FEARGAS, " AC NI BEIÓ LUBDÁN AGAIBH."

O'IMIODAR AGUS DÉINEADAR AN FGASAIL SIN, MAR A DÚRADAR. TÁINIS AN MARDIN. CUAISS MNÁ NA CÚIGE AG CRÚ NA MBÓ. NI RAIBH DIÚIR BAINNE LE FÁIL O AON BÓ I GCÚIGE ULAO. SIL SAC BEANCRÚITE GURB IAD A BA PÉIN A BÍ SAN BAINNE AGUS GO BHFÉADFAIDH SÍ, NI NÁRBH IONADH, ROINNT BAINNE

PÁIL AR IASAET I GCOÍR AN LAE SIN. DUAIL NA MNÁ UM A CÉILE AGUS IAD AG TUI AG TARRAIDH IASAETA AN BAINNE AR A CÉILE.

"AN DPEARFAD ROINNT BAINNE CABAIRT DOM AR IASAET GO DTI AMÁRAC?" A DÉARFAD BEAN LE MNAOI EILE. "CUAIG NA GAMHA CÚN NA MBÓ AREIR AGUS NIL BRAON AG AON BÓ INNIU."

"DILILIÚ!" A DÉARFAD AN BEAN EILE, "D'IMIG AN RUÍ CÉANNA DIREAC AR MO BA-SA AGUS IS AMHLAIDH A BÍOS AG TEACT AG TRIALL ORTSÁ PÉACANT AN DPAISGIMM ROINNT BAINNE UAIT AR IASAET."

LÉNA LINN SIN CIOCFAD AN TRIÚ BEAN SUAS AGUS AN FOCAL CÉANNA AICI. NIORD FADA SUR TUIGEADH NÁ RAIDH OIREADH AGUS DIÚIR BAINNE LE PÁIL Ó AON BÓ I GCÚIGE ULADH. CEAP NA MNÁ LÁITREAC SUR DROCH-NI ÉIGIN A ÓI TAGHTA AR BA NA CÚIGE AGUS GO RAIDH AN DÚCAIG CREAETA. BA SEARR NÁ RAIDH AR FUAIODH NA CÚIGE, COIR TIAR TALL, AE LIÚIREAC AGUS OLOGÓN AGUS DUALADH BOS. ÓI MNÁ NA CATRAC COM MÓR DUAIIRT AGUS LÓGÓIREACT LE MNÁ NA TUACA. ÓI SÉ DUAILTE ISTEAC INA N-AIGNE NÁ FAISGFI AON BRAON BAINNE COICHE ARIS Ó AON BÓ I GCÚIGE ULADH.

I LÁR AN ÉIRLÍS, CRUINNÍS TUACA LUÉRA AGUS LUPRACÁN ARIS AR FAICÉ NA HÉAMHA, IN IOÐNA CACA, DIREAC MAR A BIODAR INNÉ ROIMHE SIN. TÁINIG FEARGAS OMAC CÚN CAINTE LEO.

"AN DCABARFAIR ÁR RI DÚINN, A FEARGAIS?" AR SIAD.

"NI CABARFAD," ARSA FEARGAS. AGUS CEIP AIR SAN SCAIRTEADH SÁIRE A CUR AS NUAIR A CONAIC SÉ NA FIR BEAGA AGUS IAD COM FEARSGAIC, COM FIOMBAR, COM CRÓGA INA DPEACANT, SUR

ÚDÍS LE DUINE GO MARÓIDÍS AN SAOL, AGUS SAN
AON FEAR ACU TAR SÉ HORLAC AR AIRTHE!

"MURA DTUGAIR DÚINN ÁR RÍ, A FEARGAIS,"
AR SIAD, "DÉANFAIMID FGAIL EILE ANOET ORT."

"CAO I AN FGAIL A DÉANFAIR SIB ANOET
ORM?" ARSA FEARGAS.

"NÍ FGAIMID TOBAR I SCÚIGE ULAD SAN
SAILIÚ ORAIB. ANSAN NÍ BEIR ÓEOC UISCE NÁ
ÓEOC BAINNE AGAIB. AC MÁ TUÍCTAR ÁR RÍ DÚINN
LEIGEASFAIMID AN FGAIL A DÉINEAMAR ARÉIR
AGUS NÍ DÉANFAIMID A TUILLEAD FGILA ORT, AGUS
BEIR CION DÁ LÁ DE BAINNE INNIU AG ÓUR MBA."

"NÍ BFAIGHIÓ SIB LUDBÁN AIR SIN," ARSA
FEARGAS.

D'IMIODAR AN OÍCHE SIN AGUS DÉINEADAR MAR
A SEALLADAR. TÁINIG NA DAOINE AR MAIDIN AG
TARRAID AN UISCE. TÁINIG BEAN CÚN AN TOBAIR
BA SÁIRE ÓI.

"OCÓN!" AR SISE. "CAO D'IMÍS AR AN
TOBAR?"

SÍUD CÚN SÍUIL I FÉ DÉIN TOBAIR EILE. SÍUD
AG TEACHT MA COMHNE BEAN EILE AGUS AN
T-“OCÓN” CÉANNA AICSI. SÍUD FÉ DÉIN AN TRÍU
TOBAIR AN BEIRT. SÍUD MA GCOINNE AN TRÍU
BEAN AGUS AN T-“OCÓN” CÉANNA AICISIM LEIS.
BA SGEARR GO RAIB AON PHILEMOLIÚ AMÁIN AR
FUAIÐ NA DÚTAÍ ACU. AN MAIDIN AG GLUAISEACT,
GNO SAN DÉANAM, BIA SAN ULLMÚ, AGUS SAN AON
BRAON UISCE LE FÁIL! BA SGEARR GO RAIB SCANRAÓD
AG TEACHT AR NA DAOINE GO LÉIR. NA BA I NDÍSC!
NA TOIBREACÁ LOITITE! CAO É AN CÉAD OL
EILE TIOPRAÓ? CAIT SAN BEAN A HÁRTAÍC AR AN
DTALAM UAITÍ AGUS SUIÑ SÍ AR AN GCLAI AG SOL.
ÓI NA PÁISTÍ SNA DOIRSE AG BÉICIS. ÓI NA FIR

ANSON IS ANSÚD INA DTRIÚR IS INA GCEATRÁR, AG
FÉACÁINT AR A CÉILE AGUS ND FEATHRAUDAR CAD
BA MAIT DÓIB A RÁ NÁ A DÉANAM, NÓ CAD É
AN SCÉAL NUAS A TABHARFAID AN LÁ AMÁRAC
LEIS.

AR DALL TÁINIG NA SWAITE MÓRA DE DAOINE
BEAGA AR FAICÉ NA HÉAMNA. TÁINIG FEARGSAS
CUN CAINTE LEO.

"CUIR EUGAINN OMAC ÁR NI," AR SIAD, "A
FEARGAIS NA MÓR-GNIOMH, AGUS LEIGEASFAIMID
GAC FOGAIL DÁ ÓFUIL DÉANTA AGAINN ORT AGUS
DÉANFAIMID BREIS AGUS A DÚBAILT MAITEASA
DUIT."

"NI DÉANFAO," ARSA FEARGSAS.

"MÁ SEA, DÉANFAIMID FOGAIL EILE ORT
ANOET," AR SIAD.

"CAD I AN FOGAIL A DÉANFAID SID ANOET
ORM?" ARSA FEARGSAS.

"LOISCÉPIMID BUR MUILTE AGUS BUR N-ACA INS
GAC PÁIRT DEN CÚIGE, I DTREO NÁ BEIR DÁON
GRÁINNE MINE LE PÁIL AG DO MUINTIR, A
FEARGAIS," AR SIAD.

"NI DFAISID SID LUHTOÁN AIR SIN," ARSA
FEARGAS.

LOISCEADAR NA MUILTE AGUS NA HACA AN OÍCHE
SIN. AR MAIDIN AMÁRAC NI RAIBH MUILEANN AR
SIUL IN AON PÁIRT DE CÚIGE ULAD.

"TÁIMID RÉIÓ AR FAO ANOIS!" ARSA GAC
ÉINNE. "SEODAIMID GO LÉIR DÁS DON GORTA!"

ANSAN BÍ NA FIR AG SOL COMH MAIT LEIS NA MNÁ
AGUS LEIS NA PÁISTÍ.

TÁINIG TUATHA LUERA AGUS LUPRACÁN GO
HÉAMAIN. TÁINIG FEARGSAS CUN CAINTE LEO.

"TABAIR DÚINN ÁR NI, A FEARGAIS," AR SIAD.

"agus leigheasfaimid an tsiobáil go léir ar a dhúbailt duit féin agus do u daoine."

"Ni tabharfaid," arsa Feargas.

"Má sea, déanfaimid tuilleadh tsiobála duit," ar siad.

"Cao é an tsiobáil eile déanfarb sib?" ar seisean.

"Searrfaimid a scinn de tíosa na cùige seo anoch," ar siad. "Ansán ní b'eo úisce ná leanúnach agaib; ní b'eo muileann ná rudo le meilt agaib."

"Ni b'faisighi sib luibhán air sin," arsa Feargas.

O'imiodar an oíche sin agus níor fágadar tíos arbair i gCúige Uladh gan an ceann a searraidh de. O'éiris na daoine ar maidin agus conaiceadar an scrios. Maraigh an ráðarc san ar fad iad. Níor b'fíú an curd eile trácht air, dar leo, seacás na cinn a baint de na tíosa.

Táinig na daoine beaga go neamain. Táinig Feargas éun cainte leo.

"Dein do leas, a Feargas," ar siad, "agus leas do cùige, agus tabair ar ri dhúinn. Má tugann tú dhúinn anois féin é b'eo gae ní go maic, mar leigheasfaimid a b'fhlil d'olc déanta agaínn ortsa agus ar Ultáis."

"Ni tabharfaid-sa luibhán air sin daoibh," arsa Feargas.

"Tá olc agaínn le déanamh pós ort agus cuirfidh an t-olc san fiacail ort ar ri a tabairt dhúinn le breit linn abaire go ma faitlinn," ar siad.

"Cao é an t-ole eile é seo atá agaibh le déanamh orm?" arsa Fheargas.

"Bearraimíodh an gruaig a nocht de gach ceann duine dá bfuil i gCúige Uladh, i dtreo ná deið te peisint amárac ar éinne dedh Daoine, ar fear ná ar mnaoi, óg ná aosta, ac cloigeann a deið comh maol le plaoise as an uair," ar siad.

"Var láim m'atár," arsa Fheargas, "má déineann síbse an gníomh san a nocht bearraíosa idir ceann agus folc d'luibhán amárac!" Agus d'imigh sé uacu isteac agus ardu-fearg air.

D'airig luibhán an focal agus conaic sé an fearg.

"So réid, a Fheargas, a brácair," ar seisean. "Ni gá ceann ná folc a baint d'éinne. Ligtear mise amach cun mo chuaic agus labharfaoi leo, agus déarfaoi leo gach a bfuil d'olc déanta acu ar Cúige Uladh a leigheas agus gan a cuilleadh oile a déanamh, ac imeacht abaire go siocánta."

"D'fheidir," arsa Fheargas, "dá ligti amach tú cucus go mbéarfaois leo tú."

"Tá mo briathar ri agatса, a Fheargas," arsa luibhán, "ná fágfaidh Cúige Uladh go dtí gur toil leatса fém ligint dom imeacht."

"Is fiúr," arsa Fheargas. "Níor cuimníos air sin. Imig amach ag triall ortu agus abair do roga rudo leo."

CAIBIDIL A XI

LEIGEAS AR AN NDÍOBÁIL

Cuireadh luibhán ina seasamh anuas ar an dtalamh, agus d'imir sé amach ag triall ar an slua mór de daoine beaga a bhí amuigh. Nuair a chonaiceadar cùcu é tógaadar liú átach agus gairdeacais nár hairiodh a leithead riamh roimhe sin in Éamain. Bhí liú gac fir acu caol ard, ac an-çeolmhar. Nuair a chuir na milte go léir an liú in éineacht astu niorbh féidir a déanamh amach eadó ba cheart a cur i gcomparáid leis an bphuaim. Bhí sé níos treise go mór ná an foighir a déanfaidh saithe beag. Ní raibh sé com láidir ná com garbh leis an ngoghalach a déanfaidh lán páirce de ghéanna. B'fhor-dealraiteach é leis an gscrónán a déanfaidh pib mála, ac é bheit níos milse agus níos binne ná crónán na pibe.

"A maite agus a mór-uaisle mo tuata féin," arsa luibhán, " is eagáil liom go bpuil dearmad oraibh. Ní cun dul lib abhaile a tágas cùgaibh amach ansó anois, ac é cun a insint daoibh ná fuil ar mo cumas dul lib anois. Tugás mo briathar rí d'feargas mac Léide, d'Ardrí uasal Ulaod, ná fágfainn Cúige Ulaod go dtí go mba toil leis féin ligint dom imeacht. Ní féidir domsa mo briathar ri a briseadh. Tá piros ag feargas nac féidir dom mo briathar ri a briseadh agus nac gá d'ob ceangal ná cuiubreac a cur orm cun mé coimeád. Dá bhrí sin níl orm ansó ac saor-coimeád agus

TÁ URRAIM AGUS ONÓIR AGUS CION AGAM TÁ FÁIL ANSO O FEARGAS, OIREAD AGUS D'FÉADFAÐ ARDRÍ A FÁIL ND A ÉILEAM Ó ARDRÍ EILE. AGUS I DTAOIBH NA NULTAC SO GO ÓFUIL AN DÍOLTAS GO LÉIR DÉANTA AGAIBHSE ORTU, TÁ OIREAD URRAMA AGUS OIREAD ONÓRA AGUS OIREAD CEANA FAICTA AGAMSA UATU, Ó CUIREADH SAOR-COIMEADH ORM, AGUS D'FÉADFAÐ FEARGAS FÉIN A FÁIL UATU.

" Tá Éagmairis sin agus uile, is eol Daoibh, mar gheall ar an ngabáil Éagórcá a Deineas-sa ar Cisirt, conas mar a cuireadh de gheasa orm teacht anso agus an fírinne a feiscint lem súile féin, agus conas mar a cuireadh de pionós orm ndáibh fóldair dom bliain a cabairt anso i gCúige Uladh ag Feargas mac Léide, agus ansan, nuair a bhíonn ag imeacht, rogha mo seod a fágáil aige.

" Tá bhrí sin, a tuata, ná deiniú a cuilleadh diobála d'Ullraig, ac téigí agus leigearasaigí gach diobdail tá ófuil déanta agaibh. Agus, ós aghas leigearas diobála Daoibh é, deiniú, mar is gnáth lib muair a deineann síbh tairbe, an tairbe déanamh go rafar. Tugaisi le rá do na nultais seo gur mór bhrí tairbe ná bhrí ndiobdail."

D'iompaig sé uatú agus cainig sé isteach ag triall ar feargas. D'iompaíodar-san go dubaí agus go ciúin agus go ceann-i seal, gan liú gan lámh-greadað, agus d'imiodar.

Ar maidin amárach a bhí cùgáinn is ea bhí an t-ácas agus an mórdail agus an gairdeacás agus agus aosta, ag docht agus ag saibhir, ag fir agus ag mna, ar fhuaidr Cúige Uladh go léir. So moch ar maidin, le neart cartá, cainig

bean agus ártac aici péacaint an bpraisgead sí aon tiúir ón mbó. Táil an bó uirtí go trom agus go tiub. Niorb fada go raibh an t-ártac láin. Rit an bean agus d'innis sí an sceál. Leat an focal ins gád aon ball. Siúd cun na mbó na mná go léir agus na hártaí acu. Siúd na ba go léir ag táil go trom agus go tiub. Ba gearr go raibh cion na seactaine de leamhnaict acu ó aon crú amán. D'fearc na daoine ar na goirt cruitneachtan. Ní raibh aon dias gan a ceann arís air agus an ceann níos troime agus níos téagarta ná mar a bhí sé ar dtúis. D'fearcadar ar na hata agus ar na mulite. Bhí gád muileann agus gád at comhslán agus a biodar riam agus comhnullam cun oibre. Cuadar ag iarrainn an uisce cun na dtoibreaca. Bhí gád tobar comhglan agus a bhí sé riam, ní níos glaine, agus bhí an t-uisce níos polláine agus níos milse agus níos suáilci ná mar a bhí sé roimhe sin. Bhí átas mór ar na daoine go léir, ní нарб ionad, agus nuair a hinsead doibh gurb é lúbdán a chuir cosc leis an ndíobáil agus a chuir an tairbe a déanamh, bhí an-buiocas acu air agus an-urraim acu dó. Aé bhí ionad a gcroí orthu conas péad pírin comhbeag leis mait comh mór a déanamh.

Má bhí urraim mhór agus ondair agus creidiúint ag lúbdán in Éamain agus ar fuaidh Cúige Uladh roimhe sin bhí a shaect n-oiread urrama agus onóra agus creidiúna aige as san amach. Ní raibh aon uair a cruití bó agus go dtuigeadh an bó bainne mait uaití, ná cuimhnítear lúbdán. Ní raibh aon uair a beirtí arbar cun muilinn, agus go bfeictear an muileann ag casad agus ag obair

go hálann, ná cuimníte ar an bpiritín mbeag a bhí
ina cardad ar cuiسلن feargais, agus ná go
ndéintí ionad te na cumacta móra a bhí ag
piritín comh suaraí. Ansar, nuair a tágadh an
min abaire agus nuair a bhlaisti an t-arán nó
an leite agus nuair a gseibhí an bia comh dea-
blaista, "loiscead na hata," a deirtí, "ac is
fearr a éruann siad an t-arbar anois ná sar
ar loiscead iad."

"luibhán fé ndear é sin," a deireadh duine
eile. "O'ordais sé do na daoine beaga úd
an mait a déanfaidis a bheit nios mó ná an
diobáil a déineadar."

Niorb é sin féin, ac mórán nithe nár déinead
lot ná leigearas ortu measadh daoine go raibh
peabas éigin ortu ná raibh roimhe sin, nó go
raibh tairbhe éigin iontu nár mochtaiodh roimhe
sin iontu, agus tug gac éinne a buiochas san
go léir d'luibhán, i dtreo gur tuigeadh a lán
buiochais dó ná raibh tuillte in aon éor aige.

Is é rud a támig as san go léir d'luibhán nár
mochtaisg sé puinn an chuid eile den bliain ag
imeact. D'imir an aimsir, áfach, agus támig
an lá go raibh deireadh leis na geasa agus le
draigheanas luibhán agus go raibh neart dó
imeact abaire go Maigh Faitlinn éun a muintire,
ac an coinnioll deireannaí a comhlionad. B'e
coinnioll é sin ná roga a seòd a fágáil ag
feargas.

Caiibidil A XII

ROŠA NA SEOD

"Sea, a fíeargas, a brátair," arsa luibhán le fíeargas, "tá an tréimse caite agus níl ar do cumas-sa mise coimeád anso níos síos. Níl ac aon ní amáin agam le déanamh anois sár a n-imiod. Dúirt eisirt, ard-ollamh tuata lucra agus lúpracán, go scaitfinn-se an tréimse seo a caitreamh anso agatasa, agus go scaitfinn roša mo seod a fágáil agat anso nuair a bhíonn ag imeacht. Áireod na seoda duit, a Ardri, agus ansan péadpair do roša thíobh a coimeád."

Toghs luibhán a sleá ina láimh.

"Péac, a fíeargas," ar seisean, "sin i mo sleá. Más mait leat i coimeád is ró-mait an tseoid í. Is líonmhar iad do námaid-se, ac is cosaint duit an tsleá so ar céad námaid. An rí go mbeirí an tsleá so ina láimh aige agus é ag dul i gcat, tiocfaidh sé saor ó reanna a námaid."

Nuaire airis fíeargas an méid sin níor péad sé gan scairteadh gáire cur as. Ói sleá luibhán, mar a déarfá, comh mór, comh fada leis an mbiorán chniotála a bheadh ag mnáoi agus i ag chniotáil stoca.

"Beir id láimh ar an sleá so, a rí," arsa luibhán.

Rug. Ní túisce a ñein ná mar a bì an tsleá
comh mór comh fada comh trom lena sled pén!
"Beartaig i," arsa lubdán.

Dein.

"Deineas mo gáire ró-luat, a lubdán,"
arsa feargas. "Níor beartaíos riám i gcaé
ná i gcrua-comrac sled ab fearr ná i seo."

"Sio i mo sciat, a feargais," arsa lubdán.

Cóis sé suas an sciat. Bi an sciat mar a
déarfa comh mór comh leatan le piosa cordineac.
Níor gáir feargas.

"Veir id láim ar an scéit, a rí, agus
beartaig i," arsa lubdán. "Ní péidir an
tseoid is fearr a cóis mura triailir id
láim pén gac seoid acu."

Rug feargas ar an scéit. Ní túisce dein
ná mar a bì si comh mór comh leatan comh trom
lena scéit pén.

"Is é bua na scéite sin, a feargais," arsa
lubdán, "an fear a bead ar a scat nac péidir
é dualadh, biodh ná bead ann aic garsún gan
réasóis, ná biodh go mbeatd sé ina seanduine
liat.

"Sio é mo clarbeam, a feargais," arsa
lubdán, agus nocht sé an clarbeam.

Bi an clarbeam, mar a déarfa, comh mór
comh fada le snátaid ramhar a bead ag mnaoi
agus i ag cur cléite i stoca. Ba tòbair go
ngairead feargas aris nuair a conaic sé an
clarbeam agus nuair a cuithníg sé ar a clarbeam
pén, ar an gCalacols.

"Is mór is fiú an clarbeam so," arsa
lubdán. "Níl a leithead eile de clarbeam
eata i láim ri ná i láim placa, ná ní roib riath

fós. Beir id láim air, a rí, agus beartaig é."

Dein. Cóm luat agus dein, samhláidh do gurb é a clardeamh fén, an Calaolgs, a bí ina láim aige, bí an clardeamh cóm mór cóm trom cóm so-beartaite sin.

"Sio é mo brat, a feargas," arsa luibdán. "Brat mait is ea é. Má tógann tú é beið sé nua agat go bráe. Beið sé nua agat i gcaitheamh do shaoil fén agus beið sé nua ag do mac id thairbhe, i gcaitheamh a shaoil, agus ag mac do mic i gcaitheamh a shaoil. Féad, a rí, cuir umat é go dtóriailir é."

O'fearáidh feargas ar an mbrat. Ceap sé dá leataidh sé a láim go mbeadh an láim níos leitne ná an brat. Ach dein sé mar a dhúirt luibdán leis. Rug sé ar an mbrat, agus ní túisce tuig sé iarracht ar é leataidh ar a slinneán ná mar a clúdaigh an brat é go hálainn, cóm mait díreach agus dá mba ód fén a déanfaidh ar dtús é.

"Sio i mo léine, a feargas, má ba mait leat i glacadh mar roga," arsa luibdán. "Is léine brea í, mar a cionn tú. Is i bean atar mo sheanachar-sa a dein an léine sin, a feargas, lena dá láim fén, agus is iad a dá láim fén a sním gac snáth dá bpuil sa léine sin, a feargas."

Ní dhúirt feargas aon rud leis an léine.

"Féad, a feargas," arsa luibdán, "sio é mo crios. Binn airgead agus ór sa crios so, a feargas. An té go mbeadh an crios so fan coim air, a rí, ní tiocfaidh galair coirp na craicinn air. Cuir umat é, a rí, féacaint an dtaitnfheadh sé leat."

Ceap FEARGAS GUR BEAG NÁ GO LIONFAD A ORUÓS AN CRIOS. NUAIR A CUIR SÉ ANIAR FAN COM AIR FÉIN É BI SÉ MÓR A DÓCÁIN, COM HOIRIÚNAC TÓ AGUS DÁ MBA TÓ FÉIN A DÉANFAI É.

"SÍD É MO CAPARR, A FEARGAIS," ARSA LUVDÁN. "SEOID UASAL IS EA É AGUS TÁ BUA MÓR AIR."

Ú FÉAC FEARGAS AR AN SCAPARR. BI SÉ, MAR A DÉARFÁ, MÓR A DÓCÁIN CUN DUL AR DARR ORTUÓIGE FEARGAIS.

"CAO É AN BUA MÓR ATÁ AR RUÍD COM BEAG, A RI?" ARSA FEARGAS.

"TÁ DO CEANN-SA MÓR GO MAIT, A ARDRI," ARSA LUVDÁN, "AC MÁ GLACANN TÚ AN CAPARR SO NI BAOL TUÍT NÁ GO RAĞAID TO CLOIGEANN RIOSA ISTEAC ANN, AGUS AN CLOIGEANN AR A MBERT AN CAPARR SO NI TICPID AN GRUAIG TE AGUS NI BERT AICIS MAOILE GO DRÁC AIR. TRIAIL AR DO CEANN É, A RI."

DEIN. CUAIĞ CEANN FEARGAIS ISTEAC SA CAPARR COM BREÁ COM SOCÁIR COM COMPORTAÉ AGUS A RAĞAID SÉ ISTEAC INA CAPARR FÉIN.

"FÉAC, A FEARGAIS," ARSA LUVDÁN, "SÍD É M'IONAR." (IONAR A TUĞTAI AN UAIR SIN AR BALL ÉADAIG A DIOÚ FÁISCITE AR CABAIL DUINE, LAISTIG DEN BRAT, I BPOIRM BEISTE NÓ CASDÍGE COIRP.) "IS ÉADAEC SIODÚIL SOCÁIR É."

"AGUS CAD É AN BUA ATÁ AR AN IONAR SO, A LUVDÁIN, A DRÁCAIR?" ARSA FEARGAS, AG BREIT INA LÁIM TÓ AR AN IONAR AGUS AN T-IONAR COM BEAG SAN GUR MEAS FEARGAS NÁ DÚNFAD SÉ AR A ORTUÓIG.

"TÁ A CORCRA GLAN ANOIS, A RI," ARSA LUVDÁN.

" Tá gan amhras," arsa Feargas. " Ni
fearfao sé beit níos glaine."

" Dá mbeadh duine a caiteamh go ceann céad
blian," arsa Lubdán, " bhead a corcra com
Slan an lá deireannach den céad bliain agus tá
sé anois."

" Féac, a Feargas," arsa Lubdán, " sio é
mo coire," agus taispeán sé do rudo i bpoirm
sciléidín, ac ba corcán an-mór an sciléidín
in aice Lubdáin. Bí béal an corcáinín suas,
nád móir, go smigín air.

" Agus cad é an bua atá ar an gcoire seo, a
Lubdán?" arsa Feargas.

" Tá so, a Feargas," arsa Lubdán. " Dá
mba ná curfí ann ac cloca agus uisce agus é
cur os cionn tine, geofái ann ar ball feoil
sláinn ba bia do rí."

" Nior dóig liom," arsa Feargas, " dá
mbeadh puinn ocráis ar an rí, go gcuirfeadh a
mbeadh d'feoil sa coire sin aon masmas air."

" Dála gá seordé eile dá bfuil agamsa,
a rí," arsa Lubdán, " an fáid is liomsa é tá
sé beag mo dótain, ac má glacann tusa mar
rosga é beið sé móir do dótain. Beið tuilleadh
agus bur ndótain feola ann duit féin agus
dod teaghlach."

" Is mait é sin, a rí," arsa Feargas, " ac
feiceam tuilleadh do séoda."

" Féac, a rí," arsa Lubdán, " sioé mo
dabac potraga." Bí an dabac potraga leat-
trois ar fáid agus mar a déarfá dá orlach go
leit ar leiteadh agus an méid céanna ar
doimhneas.

" Ná bac a laigead, a Feargas," arsa Lubdán.

"Má glacann tú é bero sé mó� do dtótain feasta."

"Agus cad é an bua atá air?" arsa Feargas.

"Tá, a rí," arsa Lubdán, "an té go mbeirí an daibhach so aige agus a déanfaid é fén a ní ann casfaid a bheighe tri huairé air. Seobaird sé deitre saoil duine sar a dtiocfaid an bás air."

"Is an-maití an tseoid an daibhach san, a Lubdán," arsa Feargas. "An bhfuil a cuilleadh aici agat?"

"Tá, a rí," arsa Lubdán. "Féad," ar seisean, "sin é mo cleit-ailpin," agus tóis sé suas ina láimhín beag rud ná factas oibre riám ar cairne crú ac é. Bí an ceann caol den cairne ina láimh aige agus an ceann ramhar uairí amach aige.

Fé mar a ciód Feargas gáe seoid tagad fonn gáiri air, ac deimead sé staonad ó gáiri le heagla go measfaid Lubdán ná raid an stuaim aige ba éart a bheit ag rí. Ác nuair a conaic sé an cleit-ailpin, an cairne crú, bris ar an stuaim aige, agus cuir sé gáire as a bain a anál de, nó geall leis. Stac Lubdán go b्रéad réidó stuama go dtáinig Feargas as an triteamh gáiri. Nuair a conaic Feargas an firín beag comh daingean comh stuama comh rioga, agus an cairne crú ina láimh aige, since uairí amach, ba dóbair dó triteamh eile teacht air, ác staon sé, mar bí náire air.

"Agus cad é an bua atá ar do cleit-ailpin, a Lubdán?" ar seisean.

"Dá mbeiteá i bpríomh cata, a rí," ar

seisean, "agus an cleit seo beit iu láim agat, cosnód an cleit do ceann pén agus ceann gáe duine den naonúr ba gaire duit deo muintir, ar gáe taobh díot."

"Is mait an cleit i, a luibhán; ac cad é seo eile iu láim agat?" arsa Feargais.

"Sír i mo slat, a Feargais," arsa luibhán, "an tslat lena gcomaintear an t-eac buí."

"Agus cad é an bua atá ar an slait sin, a luibhán?" arsa Feargais.

"Ó mbeadh duine ar muin capaill a bhead com rígin le sean-asal déanfaid aon bhuille amáin den tsrait seo an capall rígin sin nios luata ná eacra an domain."

"Is mait an tslat i," arsa Feargais. "An bfuil a tuilleadh agat?"

"Tá, a Feargais," arsa luibhán. "Féac, a rí. Sin é mo timpán, an timpán is pearr sa domhan cún ceoil. Ó bruaic na Mara Rua a tuigeadh ar dtúis é, agus tá ceol ann dótáin aon cuideactan sa domhan pé eolas a bhead ar ceol acu, pé géire ná pé cruinneas a bhead ina gcluasa acu. Agus tá buacha mórá ar an dtimpán so, a Feargais."

"Innis tú inn cuiro de na buacha, a rí," arsa Feargais.

"Neospad, a rí," arsa luibhán. "Fear nár ruig riam ina láim ar uirlis ceoil agus nár foighlaim riam conas ceol a shinnt, níor gá do ac breit ina láim ar an dtimpán so agus bainfead sé ceol as níos pearr agus níos binne agus níos síreacataí ná mar a bainfead an ceolái ab oilte as timpán eile. Mo timpán álainn, a Feargais, níl timpán eile ar bith

éom téad-binn, agus geibtear a céol san duá."

" Is maic an timpán é. Is iontae a bpuil de seoda agat, a luibdán," arsa Feargas. " An bpuil tuilleadh agat? "

" Tá, a feargas. Féac, sin é mo deimeas."

Taispeán sé an deimeas. Ni raibh an deimeas san ac mar a déarfá tri ceatrúna d'Orláid ar faiu agus timpeall ceatrú d'Orláid ar leithead, agus bi sé déanta de cruaig a bi comhseal le hairgead, agus bi faobhar ar a dá beann a gearrfaidh "fionnadh in agaird srutha," mar a deirtear sna sean-scéalta.

" Cao é an duá atá ar an ndeimeas san, a luibdán? " arsa Feargas.

" Tá, a ri," arsa luibdán, " an fear go mbeadh an deimeas so aige agus déanfaidh úsáid te ar a gruaig agus ar a curio féasóige déarfaidh sé bua ar feara Éireann in áilleacht agus i maisiúlaict pearsan."

" Is Alainn an tseoir é. Is mó fear gur mait leis a leiteoid a bheit aige. Cé déin an deimeas san, a ri? " arsa Feargas.

" An gaba is fearr le páil, gaba Darráin," arsa luibdán.

" Ni níonad é bheit go mait. An bpuil aon deireadh led seoda? Ni ro-furasta domsa an ceann ceart a togaidh ar ball," arsa Feargas.

" Féac, a feargas," arsa luibdán, " sin i mo snácaidh."

O'fearc Feargas ar an snácaidh. Is ar éigin fíradh sé i feiscint in aon cor bi sí comhdeag san.

"Cao é an duá atá ar do snátaid, a luibdán?" arsa Feargas. "Is deacair duá mór a bheit ar rúd comhbeag."

"Tá duá an-mór, an-tairbeac, ar an snátaid seo. An t-éadaí is gairbhe agus is tútarí dár fiodh riám beath sé comh min le sioda nō le sról ac go scuirfí an tsnátaid so tríd."

"Drostais ort, a rí," arsa Feargas. "Áirimí an chuid eile."

"Má tóigann tú dá muic de na muca atá agam ní béríod do teaghlach gan muiceoil coicé," arsa luibdán.

"Conas san, a rí?" arsa Feargas. "Cao é an fáid le dul dá muic ar mo teaghlach-sa? So mór mór nuair is dócha ná faijseadh fear dem teaghlach aon lán béal amáin ins gád muic díobh, ní hea, ac sa dá muic in éineacht."

"Is mór é do teaghlach, a rí," arsa luibdán, "agus is mór an goile atá ag gád duine dá bpuil ar do teaghlach, ac dá mbeadh oiread eile acu ann agus oiread eile slí ag gád duine acu don bia, geobardis a ndóchain sa dá muic seo a deirim. Agus rúd eile. Maraitear an dá muic agus itear iad istoicé, agus geofar beo iad ar maidin, i dtreo go bféadfarr iad a marú agus a ite arís an tarna noicé. Ar an gcumha san tabharfar iad an dá muic a deirim a ndóchain muiceola dor teaghlach, a Feargas, agus béríod na muca péin agat i gceónaí."

"Is iontaid na muca iad, a luibdán," arsa Feargas. "Comáin leat."

"Féac, a rí," arsa luibdán, "b'férdir go dtaitneadh m'adastar leat."

"Agus cad é an duan atá ar an adastar, a rí?" arsa Feargas.

"Dá mbeadh bó tuibh ag duine agus é a tabairt leis car triúca, dá mbeadh fear na bó ar a thír, ní beadó le déanamh aige ac an t-adastar so a cur ar ceann na bó agus déanfaidh bó bán dí agus ní aitneodh an té a bead ar a thír i nuair a cipeadh sé i."

"Ní beadó aon gnó agamsa den adastar san, a luibdán," arsa Feargas. "Nuair a tugaim tain bó liom is le clardeamh a cosnaim iad ar thír."

"Féac, a Feargas," arsa luibdán. "Niordh fearra duit rud a déanfaidh ná mo bróga a glacadh mar roga. Bróga deasa pinn-droinne is ea iad."

O'fearcas Feargas ar na bróga. Ansan o'fearcas sé ar a dhá troighe féin. Ni raigeadh barr ordóige a coise isteach in aon ceann de bróga luibdán. Tuisig luibdán cad a bhí ina aigne.

"Seo, a rí," ar seisean, "triaill iad feacaint conas a oifidíos duit."

Bain Feargas de a bróga féin, cun luibdán a shásamh. Rug sé ar ceann de na bróga pinn-droinne agus crom sé sios cun, mar dea, ordógs a coise a cur isteach sa bróig. Ni túisceann sé an ordógs cun béal na bróige ná mar a méadais an brós agus sleamhnais a cos isteach inti i dtreo go raibh sí uime go sásta.

"Cuir umat an brós eile, a rí," arsa luibdán. Dein. Méadais an brós eile agus sleamhnais sí suas ar an gcois ar an gcumha scéanna. Siúlaig Feargas roinnt sna bróga. Taitneadar leis go mór. Diod gur bróga

finndroinne iad biondar an-bog ar a cosa,
an-compordaet.

"Cao é an bua atá ar na bróga so, a luibdán?" arsa Feargas.

"Tá bua móir ar na bróga san, a Feargas," arsa Luibdán. "Molaim-se an rí go mbeidé
na bróga san idir a troite agus talam."

"Cao na taoibh, a rí?" arsa Feargas.

"Ni beirbh aon gá coicé le bád ná le loing
aige. Siúlóid sé leis na bróga san ar talam
nó ar uisce mar a céile. Is comhdeas do na
bróga san muir agus tír."

"Slácam na bróga so mar rosga, a luibdán," arsa Feargas.

"Tá go maith, a rí," arsa Luibdán. "Táim-se saor anois ó na geasa a cuir Eisirt
orm mar gheall ar an ngabáil éagórtá a dhéineas
air. Nil ar do cumasa, a Feargas, mé
coimeád anso níos síos. Táim buioch díot, a
rí, agus d'uaisle Ullad, idir rí agus rí-damna
agus ollamh agus file, idir riogan agus bain-
tiarna agus inionra ró-uasal. Táim buioch
de mhuintir Ullad idir íseal agus uasal, mar
tugadh mórr-cuid aoiúnis agus mórr-cuid átais
agus mórr-cuid suilt agus caiteamh aimsire
dom ón lá a tángas anso ina measc agus sur
tarraingead as an leitín mé."

"Beirbh uaigneas móir ar an uile duine anso
idir diaidé, a rí, agus ormsa tar cár. Ác ná
himisg uainn go dtaga Ultaithe na cùige seo ar
aon latair agus go bpaisge siad go léir aon
radarc amáin eile ort sar a n-imír, agus go
bhfágair slán agus beannacht acu, agus go lige
siad slán agus beannacht leat."

Táinig lubdán cúnge sin.

Cuireadó scéala amach ar fuaidh na cúnge go raibh lubdán ag imeacht. Táinig na daoine isteach as gaeil aird o'arda na cúnge, go bpeicíodh lubdán aon uair amáin eile sár a n-iméod sé. Ói uaigneas mór orcaí go léir. De o'fág lubdán slán agus beannacht aecu, agus túradar-san leis, "Go dtéir slán!" agus t'imir sé uatú, é féin agus a riogan, Débó, ar muin an eic bui.

Ói sé féin agus Débó agus an t-eac buí comhbeag san nac ro-faua péad na hultaois radarc a coiméad ortu. Biodar go léir ag faire comhgeár agus ab péitdir leo é.

"Ó, cím-se pós iad," a deireadó duine.

"Canad?" a deireadó duine eile.

"Ansúd mar a bfuil an enapóigín féir," a deireadó an céad duine.

Da gearr ná raibh le feiscint in aon ball ac na enapóigini féir.

Cainteoiril a XIII

FÁILTE DÁ HULLMU

Nuaire a taimis seacht gceata féinne lucre agus lúpracán abhaile ó Éamain agus gan an rí acu b'i buairt agus brón agus uaigneas ar na daoine beaga go léir. D'innis an muintir a taimis abhaile ó Éamain cad trúirt lubdán, go trúirt sé nár b'fhláir dō pén beit bliain in Éamain agus ansan roga a seod a phágáil ag feargas. Socrais na daoine go léir a n-aighe agus trúadar lena céile go gcaitíofaír poibne beit acu, agus nár baol ná go dtiocfaidh an rí abhaile comh luat agus bheadh na coinniollaí a comhionta agus na geasa ar neamhni. B'i fios acu gur d'ein lubdán an éagóir ar eisirt. B'i fios acu gur measa go mór éagóir ó rí ná éagóir ó aon tsaghas eile duine, agus gur deacra sásamh a tabhairt san éagóir sin ná san éagóir a théanfaidh duine ba lú ná rí. Aicthiodar ag faire na haimsire agus ag áireamh gac leae agus gac seachtaine go dtí go raibh an bliain istigh.

Féidearad b'i fios ag eisirt go raibh an aimsir nac mór istigh, agus go mbeadh ar cumas feargas, nuair a tabharfaí dō roga na seod, lubdán a ligint cun siúil gan peiteamh le feidearad na bliana ar fad. Slaoghs eisirt cuige ar maite tuata lucre agus lúpracán agus labair sé leo.

"A máite agus a mórruaisle," ar seisean, "tá ár rí ag teact cugainn abaire. Is ceart d'inn sinn fén a gléasadh agus a ullmhú cun fáilte cur, mar is cóir agus mar is ceart, roim luboán agus roim Débó."

Sluais an sceál san mórrimpeall na tíre go leir, mórrimpeall m'a faicinn, agus cosnaig na daoine beaga ar teact isteach ón uile taobh den tir. Nuair a biondár cruinnite, na céadta milte diobh, labair eisirt arís leo.

"A máite agus a mórruaisle agus a daoine," ar seisean, "tá ár rí agus ár riogan, luboán agus Débó, ag teact cugainn abaire ar an eac mbui. Is éigíe cuireas teactaireacht amach ag triall oraibh, cun go dtiocfaidh síbh go leir anso agus go ndéanfaidh síbh síb fén a gléasadh do réir oíro agus uaistleacta, gac duion agaibh fena dtaoiseac agus gac réim um a riogra, agus go siúlódímis go leir amach, inár gceadta milte, ag cur fáilte roimh an rí agus roimh an riogain."

Cuireadar go leir liú suas, díreach mar a cuireadar nuair a b'í na seacht gceata diobh ar faicé na hÉamána nuair a tainig luboán cucus amach agus sur measadar sur ag teact leo abaire a b'í sé. B'í Aodh Óigeas ann, agus d'airíse sé an liú, agus dein sé oiread ionad de díreach agus dein na hIlltais de nuair airíodar é ar faicé na hÉamána.

Sláos na daoine beaga iad fén an san, pé mar atáireadh eisirt leo a déanamh, agus ba mhór an radarc iad. Leat a suile ar Aodh Óigeas nuair a conaic sé an suantás acu a b'í ann agus iad comh mion!

"Cao a déanfaidh-sa, a rí ollam?" ar seisean le hEisirt. "Ba mait liom túil amach, comh mait le cás, ag fáiltiú roimh an rí agus roimh an riogain, ac má síulaím i measc na ndaoine tá eagla mo chroí orm, tá feabhasaireacás a tabharfadh dom cosa ná féarfaidh san cuij acu a shortú, nó b'fhéidir a marú. Tá ráineodh go dtabharfainn coiscéim anacaír, cá brios dom, nuair a cuirfim mo chos fum arís, ná go mbeadh mórséisear pém bróis agam, i bhfad uainn an t-ole! Tá bfaiginn baratuisleadh agus go leasfai mé ní brios an mó duine beath marb fum! Ni feadar an domhan, a rí ollam, cao is mait dom a déanam."

"Socróidh-sa an ní sin duit láitreac, a rí eigeas," arsa Eisirt. "Féac, a rí eigeas," ar seisean, "seasai g-se ansan."

Seasai g-dóidh ar lár an maícheire san áit ina ndúirt Eisirt leis seasamh. Ansan g-laoigh Eisirt cuige ar duine de na taoisigh airm.

"Féac, a duine uasail," ar seisean, "cuir trí naonúir de na fir atá agat, guala le gualainn, ansan laistiar d'aoibh, agus fanaidís breis agus datad orlaic uairí stíar."

Dein.

"Cuir anois," arsa Eisirt, "trí naonúir anso ar a láimh dein, i ndiaidh a céile."

Cuir.

"Cuir anois," arsa Eisirt, "trí naonúir anso ar a láimh clé, ar an gcumha gceanna, i ndiaidh a céile agus iad breis agus datad orlaic uairí amach."

Dein.

"Cuir anso anois, roimhe amach, guala le

guatáinn, an ceatruí tri naonúir, agus iau
breis agus dacaú orlae roimhe amach."

Déin an taoiseac mar a dúradh leis.

Nuaire a bí an méid sin déanta bí Aodh ina
seasamh istigh i lár na sli a bí polam ina
cimpeall, agus bí na deicre línte fear san
iná seasamh, líne acu laistiar de, líne acu
lasmuig de, agus líne acu ar gac taobh de,
agus san aon fear acu i ngaireacht dacaú
orlae dó.

"Sea, a rí ollamh," arsa Eisirt, "má
geibheann tú baráculsleathanois agus go mbain-
pear leagad asat, ní thíos liom go dtitfir ar
éinne. Tá breis agus t'airde fén de shli ar
gac aon taobh diot. Ác nuair a cosnóidh an
siúl, a rí éigeas, déin-se siúl go han-réid.
In aghaidh gac coisceáim tá dtabarpair-se caitphid
gac fear viobh so trí nó ceatair de coiscéim-
eanna a tabairt cun coimeád suas leat.
Cumannas air sin, a rí éigeas, agus ná bí ró-bian
orcu. Agus tuigisi-se aire," ar seisean leis
na fir, "an tsli céanna a coimeád i gceónai
idir sibh agus Aodh, agus ar bur mbás gan
éinne a ligint carabhair isteach sa tsli oscailte
seo atá laistigh daibh."

Bí gac aon rud socair. Tuigeadh don tsluád
an focal cun gluaiste. Gluais an slua go
léir ar aon coisceáim. An méid den tsluád a
bí laistiar d'Aodh ni péadaidh gan beit
coitianta ag féacaint ar an bpatac mór go
raibh a céann, dar leo, in airde sa spéir agus
a cosa ar an dtalamh i measc a gcos fén, agus
gac aon coisceáim fada riugh a tuigeadh sé gur
dóis le duine gur ag titim ina covlach a biot

se agus nár b' fíos cad é an neomat a bainfi leagad as. An méid ven tslua a b' i lasmuig ée ní ligeadh dli an tsíúil dóib' péacaint siar, ac measairdís go gcríteadh an talamh péna gcosa in aghaidh gac coisceim d' dtugadh sé. An méid ven tslua a b' ar gac taoib' de ní péadarídís san stracpéacaint a tabairt, anois agus aris, tar a ngruaile air, péacaint an mór den tútais a péadraí a feiscint ioir a d'á cois in aghaidh gac coisceim d' dtugadh sé. Ba éuma le haois an péad ná rai b' aon baoil go satalóidh sé ar aon círd acu. Ac nuair péacadh sé ina timpeall ar na milte slua go léir agus iad comhbeag, iad tíos ar fad uairéar ar an dtalamh, biond sé ag iarradh cuimneamh ar rud éigin a cuirfeadh sé i gcomparáid leo, i dtreo go bpéadraíodh sé cuntas éigin cruinn a tabairt orthu nuair a raighadh sé abaire go hÉamain. Ni péadaradh sé cuimneamh ar aon comparáid a tiochair isteach ar aon tslacth leis an bpírinne. Ni phaca sé riám a leithead de ratharc. Na milte daoine agus iad go léir comhbeag, agus san am gceanna iad go léir comh cumta, comh córach, comh datúil, comh glan, comh dea-béasach, comh lán d'eolas agus de tuiscint agus d'intealct.

B' ian siúl d'á dhéanamh. Óiodar ag cur na slí biond. I lár a mácnaimh do o'airisg aodh an liú ag éiri amuig i dtosach an tslua. Tógaodh an liú, ó duine go duine, go dtí go rai b' an slua go léir ag liúirisg comh hard, comh cutais agus b' sé sa cliaibh agus sa scornais acu. Cuir aodh liú as, go mbeadh sé, dar leis, comh maist leo. Má cuir, scread na daoine beaga a b' ar gac taoib' de agus ritear dar uairéar amach.

SCREAD NA DAOINE BEAGA A BÍ LAISTIAR DE AGUS RÍTEADAR UAITÓ SIAR. SCREAD NA DAOINE BEAGA A BÍ LASMUÍS AGUS RÍTEADAR UAITÓ AMAC. SIL GAC ÉINNE NUAIR A HAIRFOÓ AN LIÚ A CUIR AODÓ AS GURB AMHLAIDÓ A BÍ AN T-AER AGUS AN TALAMÁG TITIM AR A CÉILE. BÍ GAC AON CONTÚIRT GO MARÓÓ NA DAOINE BEAGA A CÉILE AG BRÚ AR A CÉILE AGUS AG GABÁIL DO COSA INA CÉILE, CUIR AN LIÚ A DEIN AODÓ A LEICÉID SIN DE SCEON IONTU. CONAIC EISIRT AN SCEON AGUS AN CONTÚIRT. CONAIC AODÓ AN SCEON AGUS AN CONTÚIRT.

"CAS SCOL AMHRÁIN DÓIBH, A RI ÉIGEAS," ARSA EISIRT.

CAS AODÓ AN SCOL AMHRÁIN. CAS SÉ É GO HARD AGUS GO BINN, AGUS BA MÁITÉ CUIGE É. STAOÍ AN BRÚ LÁICREAC. U'ÉIRIGS NA DAOINE BEAGA A BÍ AR LDR AGUS GLANADAR AN CEO DÁ SEUÍD ÉADAIS. NI RAIBH ÉINNE MARBH NÁ AON CHNÁM BRISTE. BA SEARR GO RAIBHAR GO LÉIR GO CIÚIN AG ÉISTEACT LE HAMHRÁN AODA.

"STAOÍ ANOIS, A RI ÉIGEAS," ARSA EISIRT.

STAOÍ. TÁINIG LÁN A SCROÍ DE NÁIRE AR AN MUINTIR A GLAC AN SCEON. BIODHAR AG FILLEADÓ, GAC ÉINNE CUN A ÁITE FÉIN SA TSIÚL.

CAIBIDIL A XIV

SA BAILE SLÁN

Motaíod go raibh tosaé an tslua ag siúl an-ghéar. Niorb fada gur motaíod go rabhdar ag rit. Niorb fada go raibh an slua go léir ag rit agus gan bláire suime acu in doo. Gluais an muintir a bhí laistiar te amach timpeall a cos agus eatartu. Bhí "Táinig an rí! Táinig an rí!" i mbéal gac éinne agus gac éinne ag rit. Ansan is ea bhí doo i gscrúacás. Nior dein sé aí seasam mar a raibh aige agus a dhá trois a coimeád ar an dtalam go daingean. Bhí na daoine beaga ag gluaiseacht tar na bróga agus tar na halta aige, díreach mar a gluaiseodh an t-uisce dá mbeadh sé ina seasam san abhainn. Bhí sé tamall mait ina seasam ar an gcumha san agus na daoine beaga ag gluaiseacht tairis amach, agus ná ligfeadh scanradh dó aon cos leis a bogadh den talam. Biotar comh fada san ag ghabhail tairis amach gurb ionad leis cá bfuarcas iad go léir. Bhí eagla a croí air ná féadfao sé a cosa coimeád daingean ar an dtalam go mbeidís gafa tairis. Fé deireadh gairbh an duine deireannach acu tairis amach. Ba mór an fhuascailt é! Ansan is ea tuig sé go raibh lúbdán tagtha, agus gurb sin é fé ndear an liúireach ar dtús agus ansan an rit. Cait sé é féin ar an dtalam agus sin sé a cosa.

"Dá luatacht a bheadh-sa sa baile in Éamain,"

AR SEISEAN ina aigne féin, " is ea is pearr é. Nil aon gnó anso agam. Nilim-se oiriúnac don áit agus nil an áit oiriúnac dom. Táim ró-mór ar faoi don áit seo. Niord ionad liom go mbeadh doiceall ag teacht ortu. Itim agus ólaim oiread le teiléniúr agus dacaí acau féin agus ina diard san ni itim leat mo bócana. Táim ag dul as. Ni haon compord beit anso, pé onóir a tabarfaí do duine. Ói an ceart ag EISIRT nuair a túirt sé ná déarfaoi sé liom reacht nd fanúint. Ni féidir dom milleán a cur ar éinne ac orm féin. Is mi-cóitromáic an rud vo duine beit ró-mór, beit ina piarda fatais i measc na nuaoine. Cao é an cancar a biodh orm go minic in Éamain mar gheall ar mé beit com beag! Cao a déanfainn anois dá mbeinn com mór le feargas! Is amhlaidh mar atá an scéal agam táim ró-mór—agus táim ró-beag. Táim ró-mór, i má faiclinn agus táim ró-beag in Éamain."

An fáid a bi sé sa machnamh san táinig EISIRT eige.

" Cao i an gruaim seo anois ort, a rí eigeas? " arsa EISIRT.

" D'fearr liom go mbeinn sa baile! " arsa AOD.

" Ar deimeamar aon rud a cuir misásam ort, a rí? " arsa EISIRT.

" Niор deimeabair, a rí, " arsa AOD. " Mé féin atá ag cur misásam orm féin."

" Agus cao é an locht atá agat ort féin, a rí? " arsa EISIRT.

" Tá, mé beit ró-mór, " arsa AOD.

" Is tú an céad duine riám a airios-sa a

lochtú pén mar gheall ar beit ró-mór. Is ann minic, áfach, a airíos duine a lochtú pén mar gheall ar é beit ró-beag," arsa Eisirt.

"Is fior duit sin," arsa Aoibh. "Nuair a bhios-sa sa baile in Éamáin ní raibh am baint den tsaoil, do ló ná d'oíche, ac mé beit comhbeag. Nuair péacáinn ar feargas agus ar na fir móra eile biond mo ériú d'á loscaid coitianta le formad. Ni péadaidh duine péacáint géar a tabairt orm ná measainn sur ag déanam ionad dem lagad a biond sé, agus binn ar buile. Anois, níl am baint den tsaoil ac mé beit comhmóir. Ma péacáinn duine de muintir na háite seo géar orm buailtear isteach im aigne láitreach sur ag déanam ionad dem méid a bionn sé, agus tagann an buile céanna orm. Is gasta a thensis-se an gnó, a Eisirt, nuair a dúrais ná déarfá liom teacht anso ná fanúint sa baile. Dá n-abartá liom teacht, is dócha go mbeinn ag cur an milleán go léir ort anois agus a rá leat go raibh sé ceart agat mé páigéil sa baile. Ni dúrais liom teacht ná gan teacht. Ni péidir dom milleán an scéil a cur ar éinne ac orm pén."

"Ná cuir milleán ort pén ná ar éinne eile, a rí éigeas," arsa Eisirt. "Ni tusa an t-éinne amháin go bfuil an dá ní sin, lagad agus méid, a baint den tsaoil. Lagad agus méid coirp atá ag cur ortsa. Is neamhí iad san seacás an dá ní eile úd, lagad agus méid aigne. Nuair a bís-se sa baile bítéar buartá toisc gan tú beit comhmóir ro colainn le feargas. Tá buairt anso ort toisc gan tú beit comhbeag liomsa."

"Sábhaim pardún agat, a EISIRT," ARSA DOB. "Ni dóig liom gur mait liom bheit com
beag teatsa!"

"Sin é samhailos, a rí," ARSA EISIRT. "Ni purasta teact suas le duine go bpóil pios a
aigne féin i gceart aige. 'Ach ní cuige sin
a bios. Cuige seo is ea bios, a rí. An buairt
seo a bionn ORTSA mar geall ar do mhéid, nó
ar do lagad, is beag fear i gcuige Uladh ná
bionn an buairt céanna air agus an formad
céanna a baint den tsaoil. Nil duine acu ná
motaionn é féin RÓ-BEAG nuair péacann sé ar
na daoine atá níos uaire ná é féin, agus bionn
sé ar buile. Agus nil duine acu ná motaionn
é féin RÓ-MHÓR nuair péacann sé ar na daoine
atá níos isle ná é féin, agus bionn sé ar buile
le huabar, agus bionn fuit ag gac éinne dō.
Bionn gac éinne ag fanúint uairí amach."

"Ni dóig liom gur ceart an caint sin a
tagairt domsa, a rí," ARSA DOB.

"Ni ceart, a rí ollamh, agus ní duit atáim
a tagairt. Ni hamhlaidh a bionn daoine ag
fanúint uaitse amach. Is amhlaidh nád Péoirí
Iar a coimeád uait amach. Táim ag tagairt
na cainte do daoine a measann go bpóil aigne
mhór acu, agus gan acu, le firinne, ach aigne
an-deas. Is dóig leo gur fatais iar, ina
n-aigne, ach cionn an uile duine ná fuit iontu
ach abairc."

"Im abae ná im fatac dom, a EISIRT," ARSA DOB, "b'fearr liom go mbeinn sa baile i
gcuige Uladh."

"Téanam ORT isteach más ea, agus páig slán
ag an rí agus ag tuata luera agus lúpracán,

agus cuirfidi luibhán an t-eacá buí leat go Trá na dTréanfear. Ní beipead i bhfead ag dul abaire go neamain dá mbeipead ar Trá na dTréanfear."

Preab Aodh ina shuí. Tág sé Eisirt ar a bhois cùige. Tángadar go dtí an halla mó� mar a raibh féasta dá ullmú cún fáilte cur roim luibhán ar a teacht abaire as Éamain. Bí maite agus móraisle tuata lucra agus lúpracán cruinnithe, agus bí gac éinne ag suí isteach ina ionad féin, do réir teoirí agus onóra agus uaisleacta. Níor deineadh dearmad den bosca beit socair ar theis an rí i dtreo go bhféadfaoi Aodh suí air.

Suig an chuidéacta agus caiteadar an bia. Ansan baineadh na spioigíordí as na barraillí agus dáileadh lionn so-blasta ar an gchuidéactaín agus biodar go suaire agus go súgac agus go lán d'aoibheas. Bí an bia go maith agus bí an deoc go maith agus bí an caiteamh aimsire go maith. Aic, maith ab fhéarr ná gac maith eile, bí an rí sa baile aic.

Ar ball d'éirig luibhán agus bein sé caint. Ní maiomh ná mustar ná blaomann a bí sa caint, áfach, ac tuairisc breda cruinn léir solasmar, ar fheargas agus ar Ultairg agus ar Cúige Ullad, ar na daoine móra a bí ann agus ar a nóna agus ar a mbéasa.

"Agus," ar seisean, ag críochnú na cainte, "ní ceart do rí coicé beit ag maiomh as méid a cumaécta ná as neart a slua, mar ní peadaír sé ná go mbeadh cumaéct le fáil ba mó ná a cumaéct agus slua le fáil ba treise ná a slua."

Nuaire a bí an oíche caite agus an chuidéacta

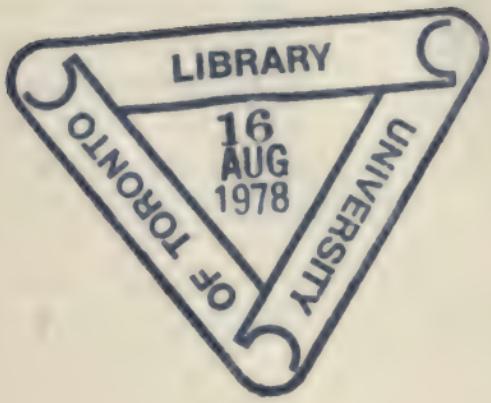
AG CUMHNEAM AR SCAIPEAD, TÁINIG EISIRT IN
AICE AN RI AGUS D'INNIS SÉ DO GO RAIB AOD AG
DUL ADAILE GO NEAMHAIN.

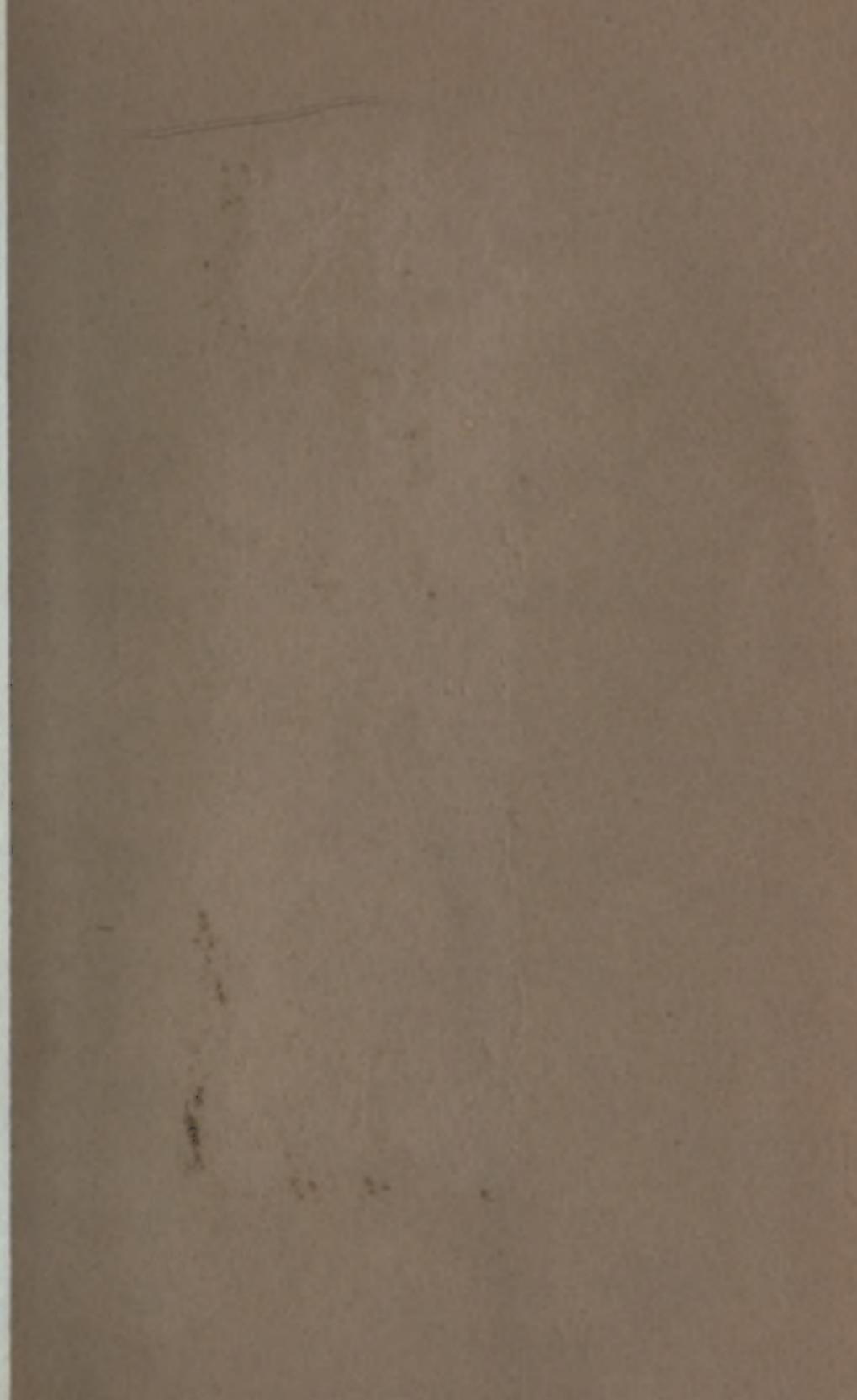
"Tá go mait," ARSA AN RI. "CAITPEAR É
CUR ADAILE LE HONDÓIR. IS É OLLAMH ULADH É.
DEIN-SE AN T-EAC BUI A GLÉASADH, A EISIRT."
AR SEISEAN, "AGUS BEIR AOD LEAT GO TRÁ NA
UTRÉANPEAR."

DEIN EISIRT MAR A DÚIRT AN RI LEIS. GLÉAS
SÉ AN T-EAC BUI AGUS CUAISSÉ AR A MUIN AGUS
CUIR SÉ AOD AR A CÚLA. GLUAIS AN T-EAC BUI
LEO TAR GAC RÉIDH, TAR GAC ACRANN, TAR GAC MÓIN
AGUS MACAIRE, TAR GAC TÍR AGUS FARRAIGE, SO
DTI GO RADUAR AR TRÁ NA UTREANPEAR.

DI UAIGNEAS MÓR AR AN MBEIRT NUAIR A BIODAR
AG SEARÚINT LE CÉILE. AC D'ÉIGEAN DÓIBH
SEARÚINT. CUAISSÉ AOD ADAILE GO NEAMHAIN AGUS
TÁINIG EISIRT TAR N-AIS GO MÁ FAITLIMH AR EAC
BUI LUDBADÍM.

NI NÉ MO TUAIRIM GO BFAICADAR A CÉILE Ó SIN.

**PLEASE DO NOT REMOVE
CARDS OR SLIPS FROM THIS POCKET**

UNIVERSITY OF TORONTO LIBRARY

